

Offentligt sammanträde om civilutskottets uppföljning av tre bostadspolitiska beslut

Offentligt sammanträde om
civilutskottets uppföljning av tre
bostadspolitiska beslut

ISSN 1653-0942
ISBN 978-91-7915-177-5 (tryck)
ISBN 978-91-7915-178-2 (pdf)
Tryck: Riksdagstryckeriet, Stockholm 2026

Förord

Civilutskottet anordnade den 11 december 2025 ett offentligt sammanträde i riksdagen om utskottets rapport *2025/26:RFR2 Uppföljning av tre bostads-politiska beslut*. I det följande redovisas programmet, en förteckning över deltagarna och en utskrift av de uppteckningar som gjordes vid sammanträdet. Den bildpresentation som en av talarna visade under sitt anförande finns med som en bilaga i rapporten.

Innehållsförteckning

Förord3

Program5

 Offentligt sammanträde om civilutskottets uppföljning av tre
 bostadspolitiska beslut.....5

Deltagare.....7

 1. Deltagare som lämnar en kommentar till rapporten7

 2. Övriga deltagare – beredda att svara på frågor8

Uppteckningar från det offentliga sammanträdet.....9

Bilaga

Bildpresentation från sammanträdet45

Program

Offentligt sammanträde om civilutskottets uppföljning av tre bostadspolitiska beslut

Civilutskottet har inom ramen för sitt uppföljnings- och utvärderingsarbete följt upp tre lagändringar på det bostadspolitiska området. Lagändringarna gäller en tydligare bostadsförsörjningslag (beslutades 2013), en enklare planprocess (beslutades 2014) och slopat krav på bygglov för solcellspaneler (beslutades 2018). Uppföljningen har genomförts av utskottets arbetsgrupp för beredning av frågor om uppföljning och utvärdering samt forskning och framtid (uppföljningsgruppen).

Syftet med uppföljningen var att belysa om lagändringarna har fått önskad effekt. Uppföljningen bygger på en analys av kommunernas riktlinjer för bostadsförsörjning, statistik från Boverket, Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) och Energimyndigheten, enkäter och intervjuer med kommuner samt kontakter med myndigheter och branschorganisationer.

Uppföljningen har publicerats i rapporten 2025/26:RFR2. Utskottet håller nu ett offentligt sammanträde för att belysa de frågeställningar som tas upp i rapporten.

Tid: Torsdagen den 11 december 2025 kl. 9.00–ca 11.30

Plats: Riksdagens förstakammaral (ingång från Riksplan, Norrbro 1A)

Program

1. Inledning

- Kl. 9.00–9.05 utskottets ordförande Malcolm Momodou Jallow (V) öppnar sammanträdet
- Kl. 9.05–9.10 – Patrik Karlson (L) säger några inledande ord om uppföljningsrapporten
- Kl. 9.10–9.30 – rapporten presenteras av forskningssekreterare Mona Backhans från riksdagens utvärderings- och forskningssekreteriat

2. Kommentarer till rapporten

- Landsbygds- och infrastrukturdepartementet, statssekreterare Johan Davidson (högst 6 min.)
- Boverket (högst 6 min.)
- Lantmäteriet (högst 6 min.)
- Naturvårdsverket (högst 6 min.)
- Länsstyrelsen i Västerbottens län (högst 4 min.)
- Länsstyrelsen i Stockholms län (högst 4 min.)

- Göteborgs kommun (högst 4 min.)
- Sigtuna kommun (högst 4 min.)
- Fastighetsägarna (högst 4 min.)

3. Paus

- Ca kl. 10.15 (20 min. mingelpaus med kaffe och smörgås)

4. Frågor från utskottets ledamöter (svar lämnas från bänken)

- Ca kl. 10.35

5. Avslutning

- Ca kl. 11.30 – utskottets vice ordförande Mikael Eskilandersson (SD) avslutar sammanträdet

Deltagare

1. Deltagare som lämnar en kommentar till rapporten

- **Landsbygds- och infrastrukturdepartementet**

Johan Davidson, statssekreterare

Mikaela Nilsson, kansliråd

Casper Eriksson, departementssekreterare

- **Boverket**

Anders Sjelvgren, generaldirektör

Christina Johannesson, strategisk rådgivare

- **Lantmäteriet**

Anders Lundquist, ställföreträdande generaldirektör

Arwid Dahlberg, verksamhetsområdeschef fastighetsbildning

- **Naturvårdsverket**

Christian Haglund, biträdande avdelningschef avdelningen för planering, prövning och tillsyn

Nanna Wikholm, enhetschef avdelningen för planering, prövning och tillsyn

- **Länsstyrelsen i Västerbottens län**

Elin Olsson, länsarkitekt

- **Länsstyrelsen i Stockholms län**

Tatjana Joksimović, enhetschef bostäder och fysisk planering

Nanny Andersson Sahlin, utvecklingsledare enheten för bostäder och fysisk planering

- **Göteborgs kommun**

Henrik Levin, avdelningschef detaljplanavdelningen

- **Sigtuna kommun**

Amanda Sandvik, antikvarie

Charlotte Köhler, stadsarkitekt

- **Fastighetsägarna**

Rikard Silverfur, chef utveckling och hållbarhet

2. Övriga deltagare – beredda att svara på frågor

- **Myndigheten för samhällsskydd och beredskap**

Anders Edstam, enhetschef räddningstjänst och skydd av civilbefolkning

- **Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)**

Kristina Isacsson, expert planering och byggande

Love Edenberg, expert planering och byggande

Åsa Wedmalm, förbundsjurist

- **Länsstyrelsen i Värmlands län**

Anna Persson, enhetschef samhällsbyggnadsenheten

Magnus Ahlstrand, länsarkitekt samhällsbyggnadsenheten

- **Stockholms kommun**

Torkel Kjellman, stabschef stadsbyggnadskontoret

- **Malmö kommun**

Malin Rizell, enhetschef stadsbyggnadskontoret

- **Falu kommun**

Anna Tosteby, förvaltningschef miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningen

Michael Ahnfeldt, planeringschef miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningen

- **Norrbottens Kommuner**

Birgitta Larsson, ordförande

- **Skaraborgs kommunalförbund**

Frida Karlge, chef omställning Skaraborg

Hanna Asp, samhällsbyggnadsstrateg

Johan Elgh, samhällsbyggnadschef i Skövde kommun

- **Byggherrarna**

Danielle Zachrisson, näringspolitisk expert

- **Sveriges Allmännytt**

Hanna Larsson, chef utredning och juridik

Per Spolander, bostadspolitisk expert

Uppteckningar från det offentliga sammanträdet

Ordföranden: Klockan är 9.00. Jag förklarar civilutskottets offentliga sammanträde för öppnat. Tillåt mig att önska er hjärtligt välkomna till civilutskottets offentliga sammanträde om uppföljningen av tre bostadspolitiska beslut. Jag heter Malcolm Momodou Jallow och är ordförande i civilutskottet. På min högra sida sitter Mikael Eskilandersson, vice ordförande för civilutskottet, och på min vänstra sida sitter Lisa Gunnfors, kanslichef för civilutskottet.

I juni 2024 beslutade civilutskottet att göra en uppföljning av tre riksdagsbeslut på det bostadspolitiska området. Resultatet av den uppföljningen har nu publicerats i en rapport, som jag nu visar för er som sitter i salen. Rapporten ska behandlas vid detta offentliga sammanträde i dag. Uppföljningen har genomförts av civilutskottets arbetsgrupp för beredning av frågor om uppföljning och utvärdering samt forskning och framtid. Denna uppföljning är en viktig del i civilutskottets uppgift att följa upp och utvärdera riksdagens beslut.

Jag vill inledningsvis tacka samtliga ledamöter i civilutskottets uppföljningsgrupp, både nuvarande och tidigare ledamöter, som har arbetat med uppföljningen. Jag vill också tacka alla deltagare som har tagit er tid att komma hit till Förstakammarsalen i dag för att delta i detta offentliga sammanträde. Ni är alla varmt välkomna. Jag hoppas att vi ska få en trevlig och lärorik stund tillsammans.

Sammanträdet kommer att inledas med en presentation av uppföljningsgruppens rapport. Vi kommer också att få höra kommentarer från ett antal inbjudna. Efter det kommer vi att ta en kaffepaus i ungefär 20 minuter. Efter pausen får utskottets ledamöter tillfälle att ställa frågor till de inbjudna deltagarna. Dagens första talare är Patrik Karlson, som tidigare ingick i civilutskottets uppföljningsgrupp.

Sammanträdet sänds både direkt och i efterhand på riksdagens webb-tv på riksdagen.se. Ni har möjlighet att kolla på det senare om ni vill det. Det som sägs under sammanträdet nedtecknas, bland annat stenografiskt, och kommer att publiceras i en rapport från riksdagen.

Eftersom vi har begränsad tid till vårt förfogande vill jag be deltagarna att hålla tiden för anförandena, som hålls från talarstolen här framme på podiet.

Patrik Karlson (L): Tack för ordet, ordförande! Jag har fått äran att kort presentera slutsatserna i denna rapport, som är ämnet för dagens sammanträde.

Som ordföranden precis nämnde beslutade civilutskottet i juni 2024 att följa upp tre riksdagsbeslut på det bostadspolitiska området. Uppföljningen genomfördes av civilutskottets uppföljningsgrupp. I den gruppen deltog jag i arbetet

fram till april i år. I uppföljningsgruppen ingår just nu Leif Nysmed från Socialdemokraterna, Lars Beckman från Moderaterna, Amanda Palmstierna från Miljöpartiet, som alla är på plats här i dag, samt Rashid Farivar från Sverigedemokraterna och Mats Persson från Liberalerna, som inte är här.

Underlaget till denna uppföljning har tagits fram av riksdagens utvärderings- och forskningssekretariat med hjälp av civilutskottets kansli. Det är framför allt forskningssekreteraren Mona Backhans som har arbetat med uppföljningsprojektet. Mona kommer efter mig att berätta mer om projektet.

De beslut som vi har följt upp är ett beslut från 2013 om förtydligande i bostadsförsörjningslagen, ett beslut från 2014 om förenklingar av vissa bestämmelser i plan- och bygglagen samt ett beslut från 2018 om slopat krav på bygglov för solcellspaneler.

När det gäller bostadsförsörjningslagen följde vi upp lagändringar som trädde i kraft i januari 2014. Innebörden av dessa var att man preciserade innehållet i de kommunala riktlinjerna för bostadsförsörjningen. Man preciserade också processen för att ta fram riktlinjerna. Syftet var bland annat att förbättra förutsättningarna för en långsiktig kommunal planering för bostadsförsörjningen. Man ville också tydliggöra behovet av ett mellan-kommunalt och regionalt perspektiv. Dessutom skrev man in bostadsbyggandet och utvecklingen av bostadsbeståndet i plan- och bygglagen som ett allmänt intresse som kommunerna ska främja vid planläggningen.

I vår uppföljning frågade vi oss om kommunernas riktlinjer för bostadsförsörjningen verkligen uppfyller lagens krav. Som Mona kommer att berätta mer om senare visade det sig att kommunernas riktlinjer till stor del uppfyller lagens krav innehållsmässigt. Däremot noterade vi i uppföljningen att många kommuner inte antar riktlinjer varje mandatperiod, vilket de är skyldiga att göra enligt bostadsförsörjningslagen.

Vi har vidare följt upp ett riksdagsbeslut från 2014 om ändringar i plan- och bygglagen och antagandet av lagen om riktlinjer för kommunala markanvisningar. Dessa lagändringar trädde i kraft vid årsskiftet 2015. Med lagändringarna ville man förenkla processen för att ta fram detaljplaner. Man begränsade till exempel samrådskretsen, införde ett standardförfarande för detaljplaneprocessen, vilket innebar en förenkling jämfört med tidigare, och förtydligade myndigheternas roll i själva planprocessen.

Gruppen frågade sig om planprocessen verkligen har blivit mer effektiv. Det korta svaret är: nej. Uppföljningen visar att lagändringarna inte har fått den önskade effekten fullt ut. Uppföljningsgruppen vill dock understryka att de problem som kommuner och branschföreträdare lyfter upp, bland annat högre utredningskrav, i stor utsträckning ligger utanför planprocessens lagbundna reglering.

I uppföljningen har vi också undersökt hur kommunerna uppfattar att länsstyrelserna och Lantmäteriet uppfyller sina uppgifter när det gäller bostadsförsörjningsfrågor och under själva planprocessen. Här har länsstyrelserna och Lantmäteriet en viktig funktion i att stötta kommunerna och ge dem råd.

Vi har även tittat på hur kommunerna uppfattar Boverkets stöd. Undersökningen i den delen gjordes som en enkät, som gick ut till landets alla kommuner. Det kommer ni också att få höra mer om senare.

Generellt kan vi se att kommunerna verkar nöjda med länsstyrelsernas och Boverkets stöd i bostadsförsörjningsfrågorna. Vi kan samtidigt se att små och resurssvaga kommuner skulle önska mer stöd, framför allt med arbetet med det befintliga beståndet.

När det gäller planprocessen kan gruppen konstatera att en majoritet av kommunerna är relativt nöjda med sina länsstyrelser. Samtidigt uttrycker kommunerna en hel del kritiska synpunkter. Boverket och de kommunala lantmäterimyndigheterna får dock höga betyg.

Sist men inte minst har vi följt upp riksdagsbeslutet från 2018 då man slopade kravet på bygglov för solcellspaneler. Vi frågar oss hur utvecklingen av solcellsanläggningar har sett ut över tid och om utvecklingen skiljer sig åt mellan olika typer av kommuner. Resultatet av uppföljningen tyder på att det slopade kravet på bygglov faktiskt hade en viss positiv effekt vad gäller antalet solcellsanläggningar. Vi såg också en tydlig skillnad i utveckling mellan olika områden runt om i landet. Den skillnaden antar vi beror på områdenas olika förutsättningar, till exempel när det gäller elpris och antalet soltimmar.

Avslutningsvis vill jag å uppföljningsgruppens vägnar rikta ett särskilt stort och varmt tack till Mona Backhans på utvärderings- och forskningssektariatet. Hon kommer nu att presentera rapporten lite närmare.

Ordföranden: Tack så jättemycket, Patrik Karlson! Jag vill som sagt rikta ett stort tack till uppföljningsgruppen, som har gjort ett gediget arbete med rapporten.

Nu önskar jag Mona Backhans, forskningssekreterare från riksdagens utvärderings- och forskningssektariat, hjärtligt välkommen att komma upp i talarstolen för att presentera rapporten.

Mona Backhans, riksdagens utvärderings- och forskningssektariat: Stort tack! Jag vill börja med att tacka uppföljningsgruppen för ett gott samarbete. Jag vill också tacka alla de företrädare för kommuner, myndigheter och organisationer som har bidragit med sin tid och expertis under projektets gång.

I presentationen kommer jag att fokusera på uppföljningsgruppens övergripande frågeställningar och de generella resultaten. I rapporten finns mer detaljerade analyser, bland annat uppdelat på kommungrupper, kommunernas bostadsmarknadsläge och län, men dem kommer jag inte att visa här utan kommer bara att kommentera när det är stora skillnader.

Rapporten behandlar alltså tre riksdagsbeslut och har fyra frågeställningar. Patrik Karlson har redan beskrivit de tre riksdagsbesluten. Därför tänker jag inte gå in närmare på dem. Jag kommer bara att kort beskriva de material som resultaten bygger på.

Den första frågeställningen gäller om kommunernas riktlinjer för bostadsförsörjningen följer dagens krav. Där har vi granskat cirka 400 riktlinjer för bostadsförsörjning som har antagits mellan 2014 och 2024. Det heter inte längre riktlinjer. Sedan mars 2025 heter det handlingsplan. Men alla som vi har granskat heter riktlinjer.

När det gäller frågan om hur kommunerna uppfattar att berörda myndigheter uppfyller sina åtaganden använde vi oss av kommunenkäten som redan har nämnts. Vi gjorde även intervjuer med ett strategiskt urval av kommuner, totalt 16 stycken, om deras erfarenheter.

När det gäller en enklare planprocess frågade vi om planprocessen har blivit mer effektiv. Det följdes upp med statistik från Boverket och från SKR samt intervjuer med kommuner, organisationer och myndigheter. Även där gjorde vi en separat kommunenkät om planfrågorna där vi intervjuade 18 andra kommuner än de tidigare nämnda 16. Båda enkäterna hade en svarsfrekvens på 70 procent.

Slutligen: När det gäller hur utvecklingen för solcellsanläggningar har sett ut använde vi oss enbart av statistik från Energimyndigheten.

Följer då kommunernas riktlinjer för bostadsförsörjningen lagens krav? Resultaten från den granskningen har redan nämnts lite. I granskningen ingår tre mandatperioder. När vi avslutade insamlingen i slutet av 2024 var den sista mandatperioden inte avslutad; det var mitt i den mandatperioden.

Som ni kan se på figuren, som jag visar på skärmen i salen, är det många som har antagit minst en riktlinje, men det är få som har antagit riktlinjer under alla tre mandatperioderna. I och med att den sista inte är avslutad kan man kanske inte förvänta sig att den stapeln ska vara hög. Då pågick också arbete i minst 36 procent av kommunerna som vi hade kontakt med. Det lär alltså vara betydligt fler i dag.

Stapeln för två gånger borde dock vara 100 procent, men den är bara 38 procent. Ett skäl till det är att många riktlinjer har en giltighetstid som är betydligt längre än fyra år. Jag tror att det var 40 procent under första mandatperioden som hade en giltighetstid över fyra år. Tanken var alltså inte att man skulle anta nya inom fyra år. De kunde vara så långa som tio år eller mer. Det är ganska få kommuner som har kommenterat detta. Men de som har gjort det säger att det inte händer så mycket på bostadsmarknaden i deras kommun. De ser därför inget skäl att anta riktlinjer oftare än de gör.

När det gäller lagändringen specificerar lagen vad riktlinjerna ska innehålla och vilka analyser som ska ligga till grund för dem. Granskningen visar att riktlinjerna i de flesta fall uppfyller det kravet. Ett undantag är hur man har tagit hänsyn till nationella och regionala mål. Ungefär 85 procent nämner sådana mål, men betydligt färre säger hur de har inkorporerat dem i sina egna mål.

Riktlinjerna är väldigt olika sinsemellan. De kan variera från 3–5 sidor till över 150 sidor. Vi har inte granskat deras kvalitet utan bara om en uppgift finns med eller inte. Även där kan vi konstatera att det är stora skillnader mellan kommunerna. Det hänger delvis ihop med vilka resurser de har.

Hur uppfattar då kommunerna att berörda myndigheter uppfyller sina åtaganden? Om vi först tittar på samarbete med länsstyrelsen ser vi att cirka 70 procent av kommunerna anger att samarbetet fungerar ganska eller mycket bra.

Enligt lagen har länsstyrelsen också i uppgift att uppmärksamma kommunerna på behovet av samordning med andra kommuner. De ska dessutom verka för att samordning sker. I enkäten ställer vi frågor om det. 53 procent av kommunerna anger att deras länsstyrelse har uppmärksammat dem på behovet av samordning, men bara 27 procent anger att de också har verkat för samordning. Det var ingen skillnad på kommuner som hade antagit riktlinjer nyligen och de som inte hade gjort det.

Vi går vidare till Boverket, som inte har några specifika åtaganden enligt BFL. Men de har ett allmänt uppdrag att verka för kunskapsspridning inom sitt område och har speciella handböcker på sin hemsida som många använder sig av. Över 75 procent av kommunerna svarar att Boverkets stöd är ganska eller mycket tillräckligt. Också i intervjuer och i enkätens fritextsvar framkommer det att kommunerna i huvudsak ser positivt på det stöd de får från både länsstyrelsen och Boverket. Ett undantag som redan nämnts är att resurssvaga kommuner som har litet behov av nybyggnation vill ha mer stöd, framför allt om hur de ska utveckla sitt befintliga bestånd. Det tycker de saknas i dag.

Vi går vidare till ändringarna i PBL och frågan om planprocessen har blivit mer effektiv. Lagändringarna i PBL handlade framför allt om processen från samråd till antagande av detaljplan. I figuren som ni nu ser på skärmen visas utvecklingen av tidsåtgång för den processen mellan 2014 och 2023. Datan kommer från SKR. Vi kan se att andelen snabba detaljplaner, där tidsåtgången är sex månader eller mindre, har minskat drastiskt från cirka 50 procent till cirka 25 procent. Förändringen är särskilt stor mellan första och andra tidsperioden och mot slutet av tidsperioden. Samtidigt har andelen väldigt långa detaljplaner med en tidsåtgång på över ett år ökat, framför allt mot slutet av tidsperioden.

I kommunenkäten ställdes också frågor om planarbetets komplexitet. Kommunerna bedömer att planprocessen, det vill säga det som regleras i 5 kap. PBL, har blivit något mer komplex över tid. Men planarbetet i sin helhet, som även kan inbegripa till exempel framtagande av planprogram, underlag och utredningar, bedöms ha blivit mycket mer komplext. Planprocessen har alltså inte blivit vare sig snabbare eller enklare.

I enkäten ingick också en fråga om vilka skäl kommunerna ser till den ökade komplexiteten. Som vi kan se nämnde nio av tio högre utredningskrav. Andra vanliga faktorer var högre miljökrav och att man bygger på svårare platser, till exempel gammal industrimark eller i redan bebyggd miljö. Det leder till högre utredningskrav.

I fritextsvaren och intervjuerna nämnde kommunerna andra orsaker till högre utredningskrav, bland annat förändrad praxis hos både länsstyrelsen och mark- och miljödomstolen, och att det ställs krav på att man redan under plan-

processen redogör för tekniska lösningar. Sådant låg tidigare under bygglovs-skedet. Cirka en av fem nämnde att PBL blivit svårare att tillämpa. Men det har framför allt att göra med frekventa lagändringar, inte med PBL i sig. Kommunerna önskar snarare att man inte ändrar så mycket i lagen. Det sker nämligen väldigt ofta.

Hur uppfattar då kommunerna att berörda myndigheter uppfyller sina åtaganden? I figuren som jag visar nu kan vi se hur de bedömer både Boverkets stöd och hur länsstyrelsen sköter sina åtaganden. Cirka 85 procent av kommunerna tycker att Boverkets stöd är ganska eller mycket tillräckligt. Enkäten visar också att närmare 60 procent använder sig av den digitala handboken PBL kunskapsbanken i mycket stor utsträckning. De flesta kommuner är nöjda med det stöd de får från Boverket.

Länsstyrelsens åtaganden under planprocessen är att ha en dialog med kommunen under samrådet samt att yttra sig över planförslaget under granskningstiden. De ska också samordna statens intressen, de så kallade riksintressena. Det vanligaste är att kommunerna bedömer att deras länsstyrelse sköter sina åtaganden ganska bra. Men variationen är väldigt stor. Andelen kommuner som är mer positiva än negativa varierar mellan 30 procent och 100 procent i olika län.

Många kommuner nämner att de vill ha mer av tidig dialog. Andra skriver att deras länsstyrelse inte håller tidsgränser, är otydlig under samrådet, kommer med nya krav sent i processen och inte tar sitt samordningsansvar. En orsak som kommunerna pekar på är bristande resurser och ibland bristande kompetens på grund av oerfarna handläggare. Många, inte bara kommunerna, pekar på att det har skett en generationsväxling i branschen, vilket har lett till ett generellt kompetenstag.

Vi går vidare till Lantmäteriet, vars åtagande under planprocessen är att samråda med kommunen och att yttra sig under granskningstiden. Diagrammet som ni nu ser visar att kommuner som har en kommunal lantmäterimyndighet – det har 40 kommuner i Sverige – är oerhört nöjda. 70 procent säger att Lantmäteriet sköter sina åtaganden mycket bra. Analyserna i rapporten visar också att den totala tidsåtgången för planarbetet är cirka två och en halv månad kortare i kommuner som har en kommunal lantmäterimyndighet. Drygt hälften anger att det statliga Lantmäteriet sköter sina åtaganden ganska eller mycket bra.

Det är ganska få som har lämnat kritiska synpunkter om Lantmäteriet. Men kommunerna nämner framför allt att de inte har så mycket kontakt med dem.

Slutligen kommer vi till uppföljningen av antalet solcellsanläggningar. Som figuren ni nu kan se visar har det skett en kraftig, mer eller mindre exponentiell ökning under tidsperioden. Det motsvarar 59 procent per år om man räknar bort 2024, som är ett kraftigt avvikande år. Vi kommer att återkomma till vad det skulle kunna bero på.

Det kan vara svårt att utifrån den här figuren utläsa om bygglovsbefrielse kan ha haft någon effekt på utvecklingen. Men om man i stället undersöker hur stor avvikelser är från trenden olika år kan vi se att policyförändringar kan

ha spelat viss roll. Efter att bygglovsbefrielse infördes i augusti 2018 finns det en positiv avvikelse från trenden, det vill säga att ökningen sker i en snabbare takt än den underliggande trenden på 59 procent. Regressionsanalyserna visar också att den här avvikelsen är signifikant.

Det har också skett många andra policyförändringar under uppföljningstiden som jag bara kort ska nämna. I juli 2020 avvecklades ett investeringsstöd för solceller, som funnits sedan 2009. Det ersattes av en skattereduktion. Som vi kan se på bilden som visas finns det en negativ avvikelse från trenden vid den tiden. Sedan höjde man subventionsgraden från 15 till 20 procent i januari 2023. Samma år ser vi också en positiv avvikelse från trenden.

År 2024 avviker väldigt kraftigt. Något som vi har lyft upp här är ett nytt rättsligt ställningstagande från Skatteverket i början av det året. Det innebär att installerade batterier som man har i anslutning till sin solcellsanläggning inte skulle omfattas av skattereduktion om de inte enbart laddades med egenproducerad el. Efter avgöranden i Skatterättsnämnden ändrades den begränsningen med ett nytt ställningstagande i juli samma år.

Det finns också andra faktorer som kan ha påverkat. Att elpriset gick ned kan vara en. Det fanns också aviserade lagändringar om slopad skattereduktion för mikroproduktion av förnybar el. Men det är tänkbart att det finns ytterligare faktorer som vi inte har lyckats identifiera.

I rapporten finns också analyser av skillnaden mellan grupper av kommuner. Men det som framför allt kännetecknar utvecklingen är en kraftig ökning i alla delar av landet och i alla kommungrupper. Men det finns vissa skillnader. Områden med högre elpris och kommungrupper med låga utgångsvärden har en något snabbare ökning. Det innebär att det har skett en viss utjämning mellan kommungrupper och län över tid.

I kapitlet finns också analyser där vi har delat upp kommunerna på de som har och de som inte har riksintresse för totalförsvaret. Byggnader i sådana områden är undantagna från bygglovsbefrielse. Om bygglovsbefrielse påverkar utvecklingen borde kommuner med sådana områden också ha en lägre ökningstakt. Det visade sig stämma, åtminstone för kommuner med skjutfält, övningsfält eller väderradaranläggningar. De hade en lägre ökningstakt över tid, vilket vi tolkar som att bygglovsbefrielse ändå har haft en viss effekt på utvecklingen.

Som sagt: Om ni är intresserade av mer detaljerade analyser finns de i rapporten.

Ordföranden: Tack så jättemycket, Mona, för att du hjälpte och ledde oss genom rapporten! Jag är ganska säker på att ledamöterna längtar efter att ställa frågor om dessa många viktiga och intressanta saker. Men vi får vänta till efter pausen, då vi kommer att ha möjlighet att göra det.

Nu går vi vidare till våra inbjudna gäster och börjar med att önska Landsbygds- och infrastrukturdepartementets statssekreterare Johan Davidson hjärtligt välkommen.

Johan Davidson, Landsbygds- och infrastrukturdepartementet: Tack så mycket, herr ordförande! Jag vill börja med att tacka civilutskottet för en väldigt utförlig och bra uppföljning av de tre reformerna, som vi tittar på i dag och som gäller olika bostadspolitiska beslut.

Någon har sagt: "Den perfekta reformen finns inte." Det ligger mycket i det, alldeles oavsett hur väl utredd den kan vara från början. Ofta ändras omvärlden under tiden en reform genomförs. Det behöver också klargöras hur till exempel kommuner, myndigheter och privatpersoner reagerar på en viss reform. Det kan man aldrig utreda fullt ut i förväg i alla lägen.

Just därför är detta med uppföljning ett väldigt viktigt verktyg, naturligtvis för riksdagen men också för regeringen, när vi ska bedriva fortsatt reformarbete, som ju i grunden i princip alltid behövs. Stort tack för detta gedigna jobb så långt! Jag ska ge några korta kommentarer till de reformer som i dag ligger på bordet för utvärdering.

Först vill jag tala om tydligare bostadsförsörjning. Uppföljningen visar att man kan skönja en viss förändring i hur kommunerna ser på riktlinjerna för bostadsförsörjningen. Det är fler som betraktar dem som ett verktyg för strategisk planering och inte bara en formell skyldighet. I den meningen hade reformen en viss betydelse. Men precis som har sagts är det inte alla kommuner som har antagit riktlinjerna och använder dem som ett arbetsverktyg.

Vad gör man då av den informationen? Regeringen har faktiskt redan utvärderat detta, även i ett arbete som inleddes av tidigare regering, och i november förra året lade vi fram en proposition som handlade om bostadsförsörjningsansvaret för kommunerna. I den propositionen föreslog vi bland annat att kravet på att anta riktlinjer för bostadsförsörjningen skulle ersättas med ett krav på att anta en handlingsplan.

Det kan tyckas som en liten förändring, men det är en väldigt tydlig signal. Det är betydligt mer att ha en handlingsplan att följa upp än att ha ett riktlinjedokument, som kanske alltför lätt hamnar i byrålådan. Nu finns det som sagt i stället en handlingsplan. Det är så det heter nu. Det är inte bara en ordförändring, utan det är också en förändring i innebörd. Det finns ett krav på förändring och handlingskraft i kommunerna i detta fall.

Det här följer regeringen naturligtvis upp också. Vi väntar inte på civilutskottet eller andra, såsom Riksrevisionen, utan regeringen följer upp det löpande genom uppdrag till myndigheterna i regleringsbrev. Det kommer vi naturligtvis att fortsätta att göra nu när det gäller kravet på handlingsplan.

Det som också är nytt och som vi hade med i propositionen förra året är att kommunerna ska ta hänsyn till behovet av samordning med andra kommuner när de vidtar åtgärder på bostadsförsörjningsområdet. Det här är naturligtvis viktigt för att vi ska få ännu bättre förutsättningar för fungerande arbetsmarknadsregioner. Det kan inte vara så att det är en kommungräns som avgör hur smart eller osmart samhället totalt sett är när det gäller planering av bostäder och det kommunala bostadsförsörjningsansvaret.

Detta är två skärpningar som redan är genomförda och som lite grann kvitterar vad som behöver utvecklas enligt den utvärdering vi har på bordet.

Jag vill nu säga något om den enklare planprocessen. Uppföljningen visade att processerna för planering och byggande inte effektiviserats i den grad som behövs. Det kan jag hålla med om. Däremot skulle jag vilja göra ett litet tillägg till det som hittills har sagts. Man måste nog ändå konstatera att det hade sett ännu mycket sämre ut utan den här reformen från 2015. Det skedde då en viktig förenkling av planförfarandet. 80 procent av kommunerna använder sig av det här i detaljplanesammanhang. Det hade av allt att döma varit ännu sämre och ännu längre ledtider om man inte hade gjort den här förändringen.

Men likväl: Ledtiderna förlängs. Vad kan man säga om det? Det här är ett viktigt bevakningsområde för regeringen. Vi har nyligen genomfört en ändring i plan- och bygglagen gällande bygglovsreglerna. Ändringen trädde i kraft den 1 december. Den innebär omfattande förenklingar i bygglovsregelverket. Den innebär också färre ärenden för kommunerna och därmed också mer möjligheter, i det korta perspektivet åtminstone, att få resurser över för de svårare ärendena och korta handläggningstiderna i dem.

Vi har gett Miljötillståndsutredningen i uppdrag att titta på hur den totala handläggningstiden för miljötillstånd kan kortas. Vi har gett Boverket i uppdrag att utvärdera regelverket för att man lättare ska kunna ändra detaljplaner. Det är ganska omständligt att ändra en detaljplan i dag. Det bör man kunna göra på ett enklare sätt i kommunerna. Då kan vi kapa ledtid.

Vi noterar även att rapporten pekar på att hanteringen av riksintressen utgör ett återkommande hinder i kommunernas planering av bostadsbyggande. Det är i mycket det som bidrar till den ökade utredningsbörda som nämndes. Det är fråga om hårdare miljökrav i vissa fall. Här kan man säga att regeringen delar den bedömning som görs i rapporten utifrån enkätsvaren. Vi avser att genomföra en översyn av befintliga system och regelverk. Den syftar till att ge ökad nationell likvärdighet och bättre samordning mellan offentliga aktörer när det gäller hela systemet för riksintressen och planering.

Slutligen ska jag säga något om 2018 års slopande av kraven på bygglov för solcellspaneler. Det var en ganska tydlig och kanske mer lättutvärderad reform. Antalet solcellsanläggningar har ökat kraftigt, vilket naturligtvis är väldigt glädjande. Den här regeringen har i och med de nya bygglovsregler som jag nyss nämnde minskat kraven ytterligare på solenergianläggningar, bland annat genom att det generella kravet på bygglov för fasadändringar på en- och tvåbostadshus tagits bort. Här har vi alltså skapat ytterligare lite bättre förutsättningar för snabbare framdrift i solcellsbyggnadsarbetet.

Anders Sjelvgren, Boverket: Herr ordförande! Jag vill börja med att presentera nya uppgifter. Vi släpper i dag nya prognoser för bostadsbyggandet de närmaste åren. Med tanke på att vi ska prata om bostadsförsörjning kan det vara intressant. Det här året tror vi att det kommer att öka till 32 000 bostäder från 29 000 förra året. Vi ser också att det nästa år kommer att gå upp mot 35 000 och sedan 2027 upp mot 36 000. Vi ser alltså en ökning av antalet bostäder som byggs. Men det ökar i rätt långsam takt. Vi tror inte heller att det kommer att vara så mycket högre takt. Det kommer vi nog att räkna med. Men man kan

se att det här är högre än det tillskott som behövs för att vi ska hålla jämna steg. Det är positivt på det sättet. Prognoseerna släpps i dag. Det kan vara av intresse för er att höra.

Jag ska nu säga lite om bostadsförsörjningslagen och vad vi gör där. Det är roligt att se att man tycker att vi ger ett bra stöd. Det är viktigt för oss. Vår uppgift är väldigt mycket att vägleda. En av de saker som kommunerna pekar på, speciellt de små, är att de behöver mer vägledning. Det hörde ni i rapporterna. Det har vi också tagit till oss. Vi håller nu på och utvecklar vår vägledning. Under vintern 2025–2026 kommer vi att komma med utökad vägledning som ska hjälpa de små kommunerna. Vi kan se att det är tufft att ha en lite annan frågeställning. Det är små resurser, och precis som sägs ser man inte att det händer så jättemycket. Det är väldigt viktigt att vi kan jobba med det befintliga beståndet. Nyproduktion är dyrt, och det är viktigt att ha det i åtanke.

Vårt samarbete med länsstyrelserna fungerar normalt väldigt bra. Det tror jag också handlar om att länsstyrelserna har många tuffa uppgifter att lösa. Ibland har de inte så mycket resurser till just frågan om bostadsförsörjning. Då blir det ett rätt starkt tryck på att vi i princip ska svara på vad som gäller enligt lagen i varje enskilt fall. Det är inte en uppgift vi har. Där kan det ibland skava lite mellan oss och länsstyrelserna. Men vi försöker hjälpa länsstyrelserna att ta den rollen. När det gäller de kommuner som inte får riktigt lika mycket stöd kan man inte säga att det bara handlar om de små länsstyrelserna, utan det kan vara lite olika vilka länsstyrelser det är. Det handlar nog lite om hur man organiserar arbetet och vilken kompetens man har.

Om vi tittar på förenklingen av PBL ser vi, precis som utredningen har sagt, att kommunerna pekar på problemen med utredningsnivåerna. Det är precis som sägs: Allt handlar inte om PBL. Det handlar om miljöbalken. Men det handlar också om hur vi som stat blir samordnade i våra budskap ute i kommunerna. I dag är vi inte det. Nationella myndigheter behöver jobba mycket mer med det, och det är lite det som regeringen pekar på; vi behöver se över hur vi jobbar med riksintressena, som är ett system.

Vi har pekat på att man borde införa någon form av nationell planering. Det kanske inte är så konstigt. Nu ska jag inte tala ned att kommunerna är väldigt nöjda med Boverket. Men det är klart att vi har lite olika roller. Vi vägleder när kommunerna ska gå in i de här svåra rollerna. Staten är rätt otydlig, och då blir det också svårt för länsstyrelserna att vara tydliga. Det är en väldigt viktig uppgift för de nationella myndigheterna att bli mer samordnade, och det är viktigt att vi får in politiken också i de här frågorna. Det är det som det handlar om.

När det gäller utredningsbördan ser vi också att vi behöver göra mer saker. En fråga som ofta kommer upp är klimatanpassning och hur man ska hantera den. Vi jobbar också med en ny vägledning till kommunerna om hur man ska jobba med klimatanpassning. Det är många svåra frågeställningar där man får olika svar, både från olika länsstyrelser och från olika konsulter som går in och hjälper. Vi behöver hjälpa till att göra det här enklare. På det sättet kan vi

minska bördan. Vi tror att det behöver vidtas åtgärder för att effektivisera de här systemen.

Solcellspaneler är inte en så stor fråga för oss. Jag uppfattade inte heller att frågan egentligen handlade så mycket om plan- och bygglagen, utan det var andra frågor som hade stor betydelse i detta. Vi har inte något speciellt extra vägledningsarbete på gång inom det området.

Arwid Dahlberg, Lantmäteriet: Herr ordförande! Jag arbetar med fastighetsbildning vid Lantmäteriet. Vi är medvetna om att kommunerna önskar rådgivning inom planprocessen. Precis som har nämnts tidigare har vi en skyldighet att samråda och granska planerna. Det är någonting vi gör inom vår anslagsfinansierade verksamhet. Annars är fastighetsbildningens verksamhet i stort sett avgiftsfinansierad. Vi erbjuder också inom ramen för vår uppdragsverksamhet rådgivning till kommunerna. Den är avgiftsfinansierad. Det är primärt rådgivning inom fastighetsrättsliga genomförandefrågor. I den delen är det full kostnadstäckning som gäller. Skulle vi rent hypotetiskt ge rådgivning som vi inte tog betalt för skulle det innebära att sakägarkretsen i övrigt fick bära den kostnaden via höjda avgifter.

Samtidigt vill jag också nämna att vi de senaste åren har haft en brist på kärnkompetens inom Lantmäteriet, primärt inom förrättningslantmätarskrået. Det är inte så just nu, men det var så fem sex år tillbaka i tiden. Det har gjort att vi prioriterat vår förrättningsverksamhet framför den rådgivande verksamheten och uppdragsverksamheten. Det är viktigt att framhålla. Det har gjorts i syfte att korta våra handläggningstider inom fastighetsbildningsärenden.

Vad har vi då gjort inom ramen för det här? Vi har fört dialoger med kommunerna och försökt att anpassa oss efter deras önskemål. Som ett exempel har vi i dag plangranskare med kommunansvar, vilket innebär att man får träffa samma person i samrådet och i granskningsförfarandet. Det är ett direkt önskemål från kommunsidan. Det borgar också för bättre kontinuitet i det som kommer från Lantmäteriet när det är samma person. Vår bild är att många är nöjda med Lantmäteriets yttranden och menar att de är noggranna och sakliga.

Det vi också behöver nämna i samband med detta är att Lantmäteriet i maj 2024 stängde sina digitala tjänster för aktinformation. De är fortfarande stängda. Vi är smärtsamt medvetna om att det såklart påverkar alla aktörer i samhällsbyggnadsprocessen. De kan inte ta del av den informationen på samma sätt som när den fanns i tjänsterna. Vi är i slutfasen av arbetet med att öppna tjänsterna, men vi är inte helt i mål. Just nu slutför vi dialogen med ett antal särskilt utpekade fastighetsägare för att säkra att den information som kommer att finnas i de här tjänsterna när vi öppnar dem är öppen information. Vi inväntar också bokstavsutredningen. Det är en utredare som granskar Lantmäteriets arbete med informationssäkerhet. Lantmäteriet vill invänta slutsatserna i den granskningen innan vi öppnar tjänsterna. Den kommer att presenteras i februari nästa år.

Jag skulle också vilja ta upp väntetiderna för utlämnande av allmän handling, som är det sätt som finns att ta del av den här informationen i och med att tjänsterna är stängda. Vi har nu mindre än 48 timmars handläggnings-tid för utlämnande. När tjänsterna stängdes var det uppemot två och en halv till tre månader, som en jämförelse. Det har alltså skett en väsentlig förbättring i den delen. Jag vill också nämna SOU 2025:98 En bättre organisering av fastighetsbildningsverksamheten, där utredaren lägger fram ett antal förslag som i delar, om de genomförs, även kommer att ha bäring på Lantmäteriets del i den här processen; man föreslår ett förtydligande av rollfördelningen mellan det statliga Lantmäteriet och kommunerna.

Nanna Wikholm, Naturvårdsverket: Jag är enhetschef för samhällsplanerings-enheten. Vi jobbar med ett ganska brett paraply med en röd tråd av samhälls-planering. Det handlar om klimatanpassning, riksintressen, buller- och ljud-miljöer, infrastruktur och stöd till kommuner genom Rådet för levande städer. Vi samverkar också mycket med andra centrala myndigheter och försöker då dra nytta av den kompetens som finns inom vår stora myndighet kopplat till strandskydd, biologisk mångfald och frågor kring cirkulära flöden. Men vi har ju inte samma typ av direkta roll inom samhällsplaneringen som de myndigheter som de föregående talarna representerar. Vi har en mer väg-ledande roll gentemot länsstyrelserna i deras arbete med att värna statliga intressen och jobbar väldigt mycket tillsammans med andra myndigheter.

Jag är jättetacksam för möjligheten att vara här som statstjänsteman och ta del av uppföljning av genomförd politik och reformer och inte bara de lagförslag och andra saker som vi behöver bereda tillsammans innan. Det ska också bli väldigt intressant att höra de synpunkter som finns, så att vi kan ta med oss dem i vårt arbete framöver.

Jag har huvudsakligen tittat på den del som handlar om en effektivare plan-process, även om de andra delarna också är intressanta. Det är där jag tror att era frågor om Naturvårdsverkets roll kommer. De iakttagelser som vi gör är desamma som de ni redan har pratat om. Det handlar om en längre tid. En huvudsaklig förklaring är ökad komplexitet. En sak som jag såg som ni inte har nämnt är att det också verkar vara ganska mycket större detaljplaner, vilket definitivt kan bidra till ökad komplexitet.

Vi känner igen det här med ökade utredningar. Det hade vi en dialog med SKR om för några år sedan för att försöka förstå vad detta består i. Är det de facto ökad komplexitet på grund av svårare mark eller att vi ser en klimatförändring som gör att vi behöver göra utredningar på ett annat sätt än tidigare? Eller handlar det mer om en trygghet i att känna att man har tittat på alla frågor ordentligt innan man vågar gå till beslut? Jag lyssnar jättegärna på vad ni har att tänka om det. Nivån på miljöskyddet är ju inte detsamma som nivån av den bibba utredningar som ligger bredvid en plan, utan det handlar om att det görs rätt utredningar som ger rätt förutsättningar för just den platsen och att vi utreder rätt.

En annan sak som jag också ser och som vi har hört om i dialoger handlar om en förskjutning som ibland sker. För att man ska kunna hantera målkonflikter och utredningar kan det ibland vara ganska bra att titta på en lite större geografi. Jag såg att det fanns skrivningar i den här rapporten om översiktsplanens roll. Den kanske inte i alla lägen ger de planeringsinstrument som kan vara bra. Man kan behöva utreda frågor innan man går in i detaljplaneskedet. Det blir snarare ibland mer av ett visionärt dokument. Ska man lösa alla komplexa målkonflikter på en liten yta kan det bli mycket svårare och mer komplext.

Jag vill också nämna det här med att jobba med utredningar och planering tidigt. Ni har nämnt initiativen kring miljötillståndsutredningar. Det kommer en del sådana förslag nu. Det handlar om att med en god planering se om man kan få efterföljande steg i en process att bli effektivare. Det händer även på EU-nivå. Vi avvaktar lite vad gäller hur vi kan ta hand om det på ett bra sätt i Sverige.

Naturvårdsverkets roll är som sagt inte särskilt direkt. Vi jobbar med vägledning, framför allt riktad till länsstyrelserna för att de ska kunna jobba med olika frågor kring strandskydd och artskydd och i viss mån bullerfrågor. Här kan vi i vår vägledning jobba tillsammans med andra. Boverket har i år ett uppdrag att ge vägledning kring artskydd. Där ska vi jobba tillsammans, så det blir en samordning kring vad staten kan tänka.

Avslutningsvis skulle jag vilja säga några ord om riksintressesystemet. Det var väldigt positivt med den utredning som kom för några år sedan, där Lena Erixon tittade på hela systemet – hur kan staten samordna sig samtidigt som man kan göra kloka avvägningar på lokal nivå utifrån sina förutsättningar och utifrån de nationella intressen som finns? Det kom också en lagändring i hushållningsförordningen; vi ska hålla våra riksintresseanspråk – det handlar ju om anspråk – aktuella senast vart åttonde år. Det jobbar vi för fullt med. De riksintressen som Naturvårdsverket jobbar skarpt med rör naturvård och friluftsliv. Vi hade en sektorsbeskrivning av friluftslivsarbetet ute i somras och arbetar för fullt med att ta hand om synpunkterna.

I diskussionen kring hur vi kan jobba som stat försöker vi vara aktiva med ganska många remissvar nu. Vi svarar att vi gärna skulle se en ökad nivå av nationell planering. Det handlar om hur de statliga myndigheterna kan samordna sig mer. Det behöver bli tydligt i diskussionen. Vi fortsätter gärna.

Elin Olsson, Länsstyrelsen i Västerbottens län: Jag är enhetschef och länsarkitekt. Vi från länsstyrelserna har flera representanter i rummet. Vi är väldigt glada att få komma hit och ta del av diskussionen om rapporten och även ta hem det material som utskottet nu har ställt samman för internt lärande i våra organisationer. Vi utbyter erfarenheter och arbetssätt sinsemellan kontinuerligt. Vi tycker att det är en bra rapport. Det är väldigt givande läsning. Vi har också deltagit i framtagandet av innehållet.

Jag tänkte börja med några kommentarer kring en enklare planprocess. Det är tydligt att kommunerna tycker att länsstyrelserna har svårt att ta ett sam-

ordningsansvar. Vi känner igen det som man lyfter fram här, och vi vill vara en del av lösningen för att kunna vara mer proaktiva. Länsstyrelsen är en fiffig uppfinning i den statliga apparaten. Vi har möjlighet att hantera målkonflikter i regional skala utifrån en rad sektorsperspektiv för att sammantaget se hur det landar i dialog med kommunerna. Framför allt handlar det om kommunernas översiktsplaner. Vi ska kunna vara statens regionala röst. Vår bredd är vår styrka. Det ger oss en förutsättning för helhetssyn i den bästa av världar.

Det är önskvärt och möjligt med ett mer proaktivt arbetssätt, men det är också resurskrävande. Vi svarar årligen och yttrar oss reaktivt på kommunernas detaljplaner, översiktsplaner, vägplaner och järnvägsplaner. Det är en viktig kärnuppgift i vår verksamhet, och där vill vi hålla korta ledtider. Men vi vill också räcka till med vägledning och diskutera knäckfrågor med kommunerna i tidiga skeden. Vi har goda exempel på hur vi kan göra det här. Tillsammans med SKR arbetar vi aktivt med att lyfta framgångsfaktorer och arbetssätt som vi kan skala upp.

Jag vill skicka med civilutskottet att man särskilt bör uppmärksamma förslag som ytterligare urholkar den regionala statliga förmågan till helhetssyn. Genom att man tar bort ytterligare uppgifter från länsstyrelserna minskar vår samlade kapacitet och kompetens, vilket i sin tur leder till en mer reaktiv stat. Vi vill och kan vara proaktiva tillsammans med kommunerna, men för att vara det krävs en viss kritisk massa.

Även angående bostadsförsörjningslagen känner vi igen många av beskrivningarna av hur ändringarna har fallit ut. Vi känner väl igen att kopplingen mellan analys, behov, verktygslåda, målsättningar och översiktsplanering ofta fallerar eller brister.

Jag som representerar Västerbotten vill säga några ord särskilt om de små kommunernas utmaningar, som behöver uppmärksammas. När man inte växer och därmed inte har möjlighet att arbeta med riktlinjer eller handlingsplaner i en växande kommun är det oerhört viktigt att vi från länsstyrelserna blir bättre på att hjälpa kommunerna att använda de bostadssociala verktyg som man har. Utskottet får gärna bidra och medverka till att utveckla och förstärka de bostadssociala verktygen. Har vi nu sett de här utmaningarna är det viktigt att vi också får möjlighet att verka för att åstadkomma något inom befintligt bestånd. Bland annat är hyresgarantin för barnfamiljer ett positivt exempel.

Vi noterar avslutningsvis att tillgång till regional nedbruten analys och koordinering önskas av de mindre kommunerna. Även här har vi från länsstyrelserna sett behovet. Vi vill gärna tillmötesgå det och har efterfrågat resurser för det.

Tatjana Joksimović, Länsstyrelsen i Stockholms län: Herr ordförande! God förmiddag! Jag är chef för enheten för bostäder och fysisk planering. Vi har haft förmånen att medverka i intervjuerna och bidra till underlaget som berör bostadsförsörjningslagen och en enklare planprocess, och jag skulle vilja ge några kommentarer och tillägg gällande detta.

Vi känner igen problembilden. Utifrån de regionala förutsättningarna ser vi att länets utveckling är en förutsättning för att hushåll på alla inkomstnivåer ska ha möjlighet att efterfråga bostäder utifrån sina behov. Vi har en tudelad bostadsmarknad i dag, och vi är inte ensamma om det. Vi ser även att välgång- en är beroende av flera framgångsfaktorer. Jag skulle vilja ge exempel på några sådana som vi har identifierat.

Som ni känner till är bostadsförsörjningen en kombination och ett system som omfattar tillskott av bostäder och en rad andra åtgärder och verktyg, som förmedling och nyttjande av befintligt bestånd. Jag vill också understryka vikten av att kommunerna fortsätter att använda de verktyg som finns att tillgå.

Jag ska säga några ord om tillskott av nya bostäder. De ska tas fram utifrån den demografiska analysen. Men vi ser också en stor utvecklingspotential i ombyggnation och transformation. För att ge ett exempel: Bara 2,5 procent av de nya bostäderna i Stockholms län 2024 tillkom genom ombyggnation. Vi ser en stor utvecklingspotential här.

En annan central fråga är kompetensförsörjning inom bostadsförsörjningen. Här har Boverket en viktig roll att fortsätta utbilda både tjänstepersoner och branschaktörer men också förtroendevalda när det handlar om bostads- försörjningsfrågor och plan- och byggfrågor.

Kommunerna har väldigt olika förutsättningar, som tidigare nämnts. Det är väsentligt att länsstyrelserna fortsätter att ha resurser att vägleda och stödja kommunerna i samordningen av arbetet med bostadsförsörjning.

Jag vill säga några ord om frågan om en enklare planprocess. Jag skulle vilja komplettera bilden av effektiva processer genom att ta upp de drivande faktorer som vi har sett genom åren. Några av dem har nämnts. Det är främst tre drivande faktorer som vi har sett nationellt. Den första faktorn är ny rättspraxis, med parallella prövningar eller prövningar enligt andra lagar som kan påverka planernas genomförbarhet. För att ge ett exempel: Artskydds- förordningen har väldigt skarpa krav som ställs för genomförandeplanerna. En vägledning kring dessa krav hör till planprocessen och kan såklart kräva en del utredningar.

Den andra faktorn är ny kunskap i samband med ett förändrat klimat. Ett exempel är nya översvämningskarteringar. Den tredje faktorn är nya behov som ställer krav på försvars- och beredskapshänsyn i samhällsplaneringen. I Stockholms län har vi sett allt större planer men också planer i kollektiv- trafiknära lägen, vilket är bra och ger en hel del fördelar. Men de kräver automatiskt också att en hel del hälso- och säkerhetsfrågor blir utredda under planernas framtagande.

Vidare bekräftar rapporten att kommunerna efterfrågar tydlighet, för- utsebarhet och samordningsförmåga från länsstyrelserna och sektors- myndigheterna. Vi arbetar nationellt, som föregående talare har nämnt, och det kommer vi att behöva fortsätta göra ännu mer.

Avslutningsvis: Det är glädjande att läsa att kommunerna överlag upplever att samverkan med länsstyrelserna fungerar bra i stora drag och att Läns- styrelsen Stockholm får positiv återkoppling från våra kommuner. Tack till

rapportförfattarna för det gedigna arbete ni har gjort, och tack för uppmärksamheten!

Henrik Levin, Göteborgs kommun: Tack för att jag fick komma hit och representera de delar av det offentliga som inte har staten som huvudman, som första talare i den kategorin. Henrik Levin heter jag och är planchef i Göteborgs stad.

Man kan konstatera att det är tre ganska olika lagstiftningar som har utvärderats i en väldigt bra och gedigen rapport. Det har skett en hel del lagstiftningsförändringar under utredningsperioden. Det gör att det för oss som brukar lagstiftningen är svårt att se och utvärdera vilka beslut som har haft vilken effekt ute i vår stad. Utredningen fokuserar på hur vi har tagit oss an lagstiftningen, inte nödvändigtvis vilken effekt den har haft ute i Göteborgssamhället.

När det gäller de bygglovsfria solcellerna delar vi i stort utredningens bild. Vi har haft en stark utveckling, och lagstiftningen har säkerligen bidragit till det. Som ett komplement kan vi konstatera gällande applikationen att lagstiftningen har en del undantag och att det har skett mycket förändringar – det har därför inte varit helt enkelt att guida göteborgarna i hur den nya lagstiftningen ska användas och vilka anläggningar som är lovfria och inte.

Dock har vi inte sett någon stor ökning av tillsynsärendena, vilket innebär att lagstiftningen sannolikt inte har skapat stor osämja ute i vår stad. Detta är ett av skälen till att vi har bygglov över huvud taget.

När det gäller bostadsförsörjningsprogrammet har vi använt oss av det. Vi har goda erfarenheter sedan 2014, när vi började jobba med det. Vi har kopplat det till andra styrande dokument och tycker att det är en väl fungerande plattform.

Dock kan vi konstatera att det är ett strategiskt dokument. Det är svårt att omsätta strategierna och sannolikt även en kommande handlingsplan i faktisk effekt ute i Göteborgssamhället, även om det ger oss en god bild av behovet. Man får helt enkelt erkänna att det här finns ett glapp mellan statens och kommunernas ansvar för hushåll som inte har de ekonomiska förutsättningar som i dag krävs för att kunna efterfråga en bostad på den ordinarie bostadsmarknaden.

Om vi sedan går in på den enklare planprocessen, som förstås ligger mig närmast om hjärtat som planansvarig, håller vi i stora delar med om utredningens slutsatser. Skillnaden är möjligen att vi i Göteborg fortfarande gör ganska mycket enligt det som nu heter utökat förfarande. Skälen till detta är delvis att vi bygger ganska mycket i redan bebyggd miljö och i komplexa områden.

Men det är också så att lagstiftningen inte riktigt, som vi ser det i alla fall, tar höjd för att olika saker kan vara av principiell natur i olika kommuner. I vår stad hade vi nog gärna sett att man hade haft möjlighet att göra en mer

kommunspecifik anpassning av vad som bör vara utökat förfarande respektive standardförfarande.

Sedan kan vi också konstatera att planläggningstiderna ökar. Vi kan också väga den ökningen i gram; våra utredningar blir tjockare och tjockare. Jag får konstatera att planläggningen i Sverige går mot att säkra risker snarare än att möjliggöra utveckling över tid. Detta tror jag är ett stort problem i vår planering.

Men det är inte PBL som är problemet. Det är snarare hur vi använder den och de ökade kraven på att skydda befintliga värden. Jag tycker att detta är oroande, och jag tycker att det är trevligt att ha fått den här utredningen. Jag hoppas att vi tillsammans kan använda den för att bli mer effektiva i samhällsplaneringen. Vi behöver bli snabbare i Sverige för att den fysiska miljön ska möta samhällets allt snabbare förändringstakt. Detta gör inte vi kommuner själva, men vi behöver få ökade möjligheter att väga befintliga värden mot kommande.

Charlotte Köhler, Sigtuna kommun: Jag heter Charlotte Köhler och är stadsarkitekt i Sigtuna kommun. Jag kommer att kommentera solpaneler.

Den rapport som nu har kommit sammanfattar hur lagstiftningen har uppnått önskad effekt, vilket beror på kommunernas olika förutsättningar. Jag tänkte börja med: Vad är Sigtuna, och vilka förutsättningar har vi?

En av de drivande faktorerna för solceller är att vi befinner oss i elområde 3, vilket är ett starkt incitament att investera i och uppföra solcellspaneler. Men vi tillhör också kategorin mindre kommun och stad och pendlarkommun, där man generellt också har sett en stor efterfrågan på solpaneler.

Det som är bromsande effekter i vår kommun – utmanande faktorer, kan man också säga – är riksintressen och kulturmiljö. Ni känner till staden Sigtuna som en av Sveriges äldsta städer. Vi har också riksintressena luftfart och försvar, med påverkansområde. Detta medför naturligtvis utmaningar när det gäller att gå vidare med solcellspaneler.

Vad har då hänt efter 2018? Vi kan säga så här: Vi har haft tillsynsärenden när fastighetsägare uppfört solceller i områden som är direkt olämpliga, utan någon som helst dialog med oss i kommunen. Det har alltså skett en förflyttning från bygglovsprövning av solceller till tillsynsärenden, vilket är mer komplext och resurskrävande för kommunen. Dessutom kan det vara en tragedi för fastighetsägaren.

Vi kan i dag konstatera en negativ påverkan på kulturmiljön. Störst är den negativa påverkan dessutom på det som är särskilt värdefullt. För att stötta och vägleda fastighetsägare tog kommunen fram riktlinjer gällande solpaneler i områden av riksintresse för kulturmiljövården. Det var en resurskrävande insats, och det är inte något vi har fått medel för att genomföra.

Jag kan lägga till att det i propositionen även nämns att det i samband med lovplikt som följer av 8 kap. 13 § plan- och bygglagen krävs antikvarisk kompetens hos kommunerna. Det är något som inte alla kommuner har.

Det andra intresset som vi inte kan bevaka när det blir lovfritt är riksintresset luftfart. Vi har ju Arlanda inom vår kommun. Uppförs solpaneler utan prövning inom Arlandas påverkansområde, som är 4 ½ kilometer, kan störande anläggningar anmälas till byggnadsnämnden för tillsyn i efterhand. Om fastighetsägarna hör av sig till oss i förväg kan vi hänvisa dem till Swedavia och undvika negativ påverkan på radiomiljö och därmed undvika tillsynsärenden, men det bygger på att de själva aktivt kontakter oss.

I början av lagförslaget står det ”förenkla regelsystemet för bygglov, överlämna ett större ansvar till de enskilda fastighetsägarna”. Jag skulle säga att detta kan vara en utmaning.

Slutsats: Det har blivit fler solceller– det kan vi se. Detta har fått konsekvenser för kulturmiljö, stads- och landskapsbild och arkitektoniska värden. Det är inte helt mätbart, men vi kan se det. Det har även fått konsekvenser för invånare och för kommunen. Det har blivit både enklare och svårare. Och vi har haft en viss förflyttning från bygglovsprövning till tillsyn.

Rikard Silverfur, Fastighetsägarna: Jag heter alltså Rikard Silverfur och är chef för utveckling och hållbarhet på Fastighetsägarna. Tack så mycket, herr ordförande, för möjligheten att tala inför civilutskottet!

Jag tänkte inleda med att prata lite om bostadsförsörjningslagen. Det har ju, som ni har hört, skett lite förändringar. Det är positivt, och vi vill rikta en uppmaning till myndigheterna att följa upp samordningen mellan kommunerna, som vi ser som extra välkommen. När vi tittar på hur den nya lagen har genomförts vill vi också se hur samordningen mellan kommunerna har skett. I övrigt har jag inte så mycket att tillföra kring bostadsförsörjning.

Solceller är något som väldigt mycket drivs av teknikutveckling och energipriser snarare än av förändringar i PBL. Jag vill först göra en notering angående rapporten. Vi hörde under presentationen att väldigt mycket handlar om Skatteverket. Skatteverket hittar i princip på eller gör olika tolkningar som de sedan får backa från, inte bara inom solcellsområdet utan nu senast också när det gäller parkeringsmoms. Det är lite problematiskt, och det har stor påverkan på många områden när Skatteverket gör nya ställningstaganden. Dessutom har vi skatt på solceller med över 500 kilowatt installerad effekt, vilket har stor påverkan på utbyggnaden av solceller.

Något som inte finns med och som jag tar som ett strålande exempel på tillämpningen av PBL är detta med särskilt värdefulla byggnader. Tittar man på en karta över Kalmar ser man att kommunen har använt sin färgpenna väldigt frikostigt. Det är väldigt många byggnader som har någon form av skyddsvärde, vilket gör att du inte får sätta upp solceller. Vi har till exempel miljonprogrammet Norrliden i Kalmar, som av kommunen, eller om det var länsstyrelsen, har identifierats som ett område där man inte får sätta upp någonting. Det skapar ett hinder för att sätta upp solceller. Rapporten skulle ha tjänat på att identifiera färgpennan vad gäller klassning av olika byggnader. Men den stora frågan är såklart planprocessen. Fastighetsägarna tillsammans

med byggföretagen och Initiativet Bygg i Tid har sedan ett par år tillbaka lanserat ledtidsindex. Jag rekommenderar alla som sitter i salen att googla på ledtidsindex om ni inte har gjort det. Precis som bekräftas av många talare här i salen och av rapporten går utvecklingen åt fel håll; det tar längre tid. Trots goda intentioner med förändringar av lagstiftningen och trots att alla egentligen vill att det ska gå snabbare gör det inte det. Alltså finns det ett systemfel någonstans.

Mycket talar för att det är staten som är bromsklossen. Det finns i dag en tilltagande trend som innebär att det offentliga kräver flera ytterligare utredningar – inte för att olika lagar eller skyddsvärdet kräver det, utan det handlar om något slags administrativ riskhantering. Detta gör att ett flerbostadshusprojekt på 100 lägenheter enligt ledtidsindex i dag kostar mellan 7 och 10 miljoner i planprocessen. Det borde enligt ledtidsindex egentligen inte kosta mer än 3 miljoner, men det är tidsutdräkten som leder till detta.

Vi har också hört från tidigare talare i dag att staten inte talar med en röst. Myndigheterna behöver samordna sig, vilket också bekräftas av rapporten och av tillsatta statliga utredningar. Miljöprövningsutredningen har, vilket är ytterst välkommet, fått som tilläggsuppdrag att titta på just detta: Hur kan vi minska regelbördan? Fastighetsägarna och vi i näringslivet, som vill investera och ta av hårt förvärvade pengar eller låna för att bygga nya bostäder, ser väldigt mycket fram emot det. Vi vill att detta ska gå snabbare än i dag, så vi är mycket aktiva när det gäller att driva på den här processen.

Mycket kan sägas om länsstyrelsen. Mycket är bra, och mycket är också mindre bra, för att vara lite diplomatisk. De skulle kunna ta den samordnande rollen och prata med en röst i stället för att komma med ryckiga besked, vilket bekräftas i rapporten. Vi ser också att det finns goda exempel, så man ska absolut inte dra alla över en kam. Det är också många som är nöjda med länsstyrelsen. Men länsstyrelsen borde, precis som vi hörde dem själva säga att de vill, jobba mer proaktivt. Det tycker vi vore välkommet, i stället för att få en rättelse i efterhand.

Avslutningsvis har vi landat i att det inte i huvudsak handlar om PBL utan om miljöbalken. Det är samspelet mellan dessa två lagstiftningar som inte riktigt funkar. Det är inget nytt, utan det har vi bråkat om och pratat om väldigt länge.

Plan- och bygglagen är en avvägningslag. Den ska egentligen vara en möjliggörande lag som innebär att man gör olika avvägningar. Det är en hel profession att vara planerare. Miljöbalken, å andra sidan, är enligt vår mening egentligen en binär lag; det är antingen eller, svart eller vitt. Det är denna svart-vithet som sedan följer med i efterföljande domstolsprövningar. PBL innebär att man försöker väga in vad som är syftet. Vad är det vi vill tillskapa? Jo, nya bostäder, nya stadsmiljöer. Detta försvinner sedan i vågskålen när det handlar om miljöbalken. Då handlar det bara om ifall vi har uppfyllt något eller inte – då är det ja eller nej. Miljöbalken behöver alltså bli lite PBL-mässig.

Ordföranden: Detta var den sista av de inbjudna talare som skulle ge oss en kort kommentar efter att vi hört om rapporten. Vi ska nu ta en liten paus. Jag såg när vi kom in att det var mycket mingel och samtal – det verkar som att folk är ivriga att få prata med varandra, vilket jag tycker är väldigt bra. Nu får ni möjlighet att träffas och prata inte bara med varandra utan också med de ledamöter som finns här. Därefter får vi höra frågor från ledamöterna, bland annat.

Därmed ajournerar jag mötet till klockan 10.34.

Ordföranden: Vi ska nu gå över till frågestunden. Ledamöterna kommer att få ställa sina frågor i partistorleksordning. För att ge utrymme åt så många frågor och svar som möjligt vill jag påminna alla om att försöka formulera frågorna och svaren så kort och koncist som möjligt. En fråga får inte överstiga en minut. Man får också möjlighet till en kompletterande följdfråga om högst en halv minut.

Markus Kallifatides (S): Ordförande! Stort tack för denna rapport!

Jag har en fråga till Sveriges Allmännyttan och Sveriges Kommuner och Regioner som gäller lagen om kommuners bostadsförsörjningsansvar.

Målformuleringar, statistiska analyser och strategidokument är såklart inte i sig lösningen på bostadsförsörjningen. Höga produktionskostnader, svårigheter för byggherrar och privatpersoner att få lån samt svag inkomstutveckling hos hushåll är det som framhålls, även i den här rapporten, som de betydande hindren för bostadsbyggande.

Många kommuner efterfrågar statens stöd, som investeringsstöd eller statliga krediter – även här i Stockholmsregionen, där det finns ett särskilt problem med kommuner som helt enkelt inte vill bygga nya bostäder. Men rapporten pekar också på möjligheten att förstärka kopplingen mellan mål och medel i riktlinjerna, eller handlingsplanerna som det numera heter. Man pekar även på möjligheten att fokusera inte bara på nyproduktion utan också på användning av det befintliga beståndet. Ni får gärna utveckla detta något.

Hanna Larsson, Sveriges Allmännyttan: Det är en jätteintressant fråga. Vi tycker att det är väldigt viktigt att man får ett större fokus på det befintliga beståndet i handlingsplanerna. Det är det mesta vi har, och det är också det billigaste vi har.

De ändringar i bostadsförsörjningslagen som gjorts under 2025 tror jag kommer att bana väg för en möjlighet att stötta fler socioekonomiskt svaga hushåll, i och med att man kan göra reservationer och förturer. Jag tror att det är viktigt att man planerar på lite längre sikt, inte för mycket här och nu, och att kommunen pratar med sitt bostadsbolag, som ofta är den största fastighetsägaren i kommunen, i alla fall vad gäller hyresrätter.

Vi har sett att man ofta har olika syn på vad som är bostadsbehovet i kommunen. Där är det viktigt att man får en samsyn, också när det gäller vilka

grupper det handlar om. Man har nu fått ett bättre stöd från Boverket när det gäller hur den demografiska utvecklingen ser ut och vilka grupper som behöver bostäder och kan koppla det till hur man kan skruva på tillträdeskrav, reservationer för bostadsförmedlingen och annat. Detta kan de kommunala bostadsbolagen också använda i sina bostadsköer, för de har oftast en ren bostadskö.

Jag hoppas att det var svar på frågan.

Markus Kallifatides (S): Frågan riktades också till Sveriges Kommuner och Regioner. Jag tar gärna en kommentar även därifrån, men stort tack för svaret!

Jag har ytterligare en uppföljningsfråga. Vi hörde från Boverkets generaldirektör att man arbetar med nya vägledningar på området, så jag vill även ge Boverket chansen att svara på mitt tema: användningen av det befintliga beståndet och bättre koppling mellan mål och medel i de kommunala handlingsplaner som nu ska antas varje mandatperiod.

Love Edenberg, Sveriges Kommuner och Regioner: Tack så mycket för frågan!

Självklart kan kommunerna planera, ta fram handlingsplaner och så vidare, men om det inte finns en fungerande marknad är det väldigt svårt för något att faktiskt byggas. Jag läste häromdagen en intervju med en företrädare för byggbranschen som sa att det just nu bara finns någonstans mellan 10 och 15 kommuner i Sverige där det är lönsamt att bygga. Det låter lite dramatiskt, men det finns nog någon poäng i det. Och det är klart: Då spelar det kanske inte lika stor roll hur mycket man planerar och tar fram handlingsplaner. Det måste finnas någon som har råd att bygga.

Här behöver man såklart också titta på vilka finansiella instrument som finns. Plan- och bygglagen är viktig och handlingsplaner är viktiga, men de kan inte i sig själva göra att någonting faktiskt kan byggas.

Just detta att titta på de demografiska utmaningarna är otroligt viktigt, och man kan då se att de ser väldigt olika ut i olika delar av landet. De senaste åren har det pratats ganska mycket om småhus. Det har byggts väldigt få småhus i Sverige, och nu vill man bygga mer. Men det man då också behöver titta på är hur olika det faktiskt ser ut i olika delar av landet. Det finns många kommuner i Sverige som har ett överskott på småhus men till exempel saknar tillgängliga bostäder för äldre, och där kan det vara väldigt svårt. Det finns ingen marknad som kan bygga de bostäderna.

Detta är jättesvåra frågor. Det behövs ett väldigt stort paket av åtgärder. Det är viktigt med en tydlig plan- och bygglag och att det finns bra handlingsplaner, men det räcker inte för att få igång ett byggande.

Jag hoppas att det var svar på frågan.

Anders Sjelvgren, Boverket: Vi håller med om att det är viktigt att fundera på hur man kan använda det befintliga beståndet, precis som Allmännyttan säger. Att bygga nytt är ju alltid kostsamt, och då handlar det i så fall om flyttkedjor. Det är ett stort problem i många kommuner, precis som SKR säger, att det inte finns någon marknadsförutsättning att bygga. Det finns alltså flera problem i detta. Just det här med den åldrande befolkningen och vad den innebär för vårt bestånd är en utmaning för de kanske rätt svaga kommunerna.

Vi har rätt nyligen tagit fram en rapport – vi ska försöka hitta vad den heter – just om förturer och hur man kan jobba med dem. De är ett viktigt sätt för kommuner att möta de utmaningar man har lokalt. De hänger också väldigt bra ihop med det arbete man kan ha gjort med bostadsförsörjningens handlingsplaner, om vi nu ska använda det uttrycket.

Vi ser alltså samma sak. Sedan är det en svår fråga att möta detta, vilket även Länsstyrelsen i Stockholm lyfte. Att få till stånd bostäder till de svagaste grupperna som inte riktigt kan efterfråga dem är en utmaning. Därför behöver man så många verktyg som möjligt för att lösa det.

Roger Hedlund (SD): Herr ordförande! Min fråga går till Sveriges Kommuner och Regioner och till Boverket.

Vi har i dag haft en bra förmiddag med uppföljning av tre lagstiftningsområden där vi ska se om vi har fått önskad effekt av den lagstiftning som riksdagen har tagit fram. För att vi utifrån uppföljningsrapporten eventuellt ska kunna ändra denna lagstiftning eller arbeta med kommande lagstiftning på andra områden skulle jag vilja veta vad man i rapporten ser för behov hos de mindre kommunerna för att de ska kunna genomföra den lagstiftning vi har tagit fram. Har den fått önskad effekt? Vad skulle vi ha kunnat göra bättre? Vad behöver kommunerna ha, framför allt de mindre, för att vi ska kunna få önskad effekt av lagstiftningen?

Kristina Isacson, Sveriges Kommuner och Regioner: Tillämpningen av PBL ser egentligen likadan ut oavsett om man är en stor eller liten kommun. Som sådant är regelverket tillämpligt överallt.

Det som generellt har framkommit, både i rapporten och här i dag, är att PBL i sig är en ganska stor möjliggörare. Man har försökt skruva i den men inte riktigt kommit någonvart. Det man behöver se är det större komplexet: Vad är det som egentligen fastnar? Det är nog inte lagstiftningen, för den finns där och går att tillämpa.

Det handlar om de kringområden som har nämnts i dag: kopplingen till miljöbalken, riksintressesystemet och staten som planeringsaktör, som vi brukar säga. Staten har ett väldigt stort inflytande på vartenda plan, men man ser inte alltid det inflytandet.

Med det här paketet tror vi att man kommer ganska långt, för både små och stora kommuner och även för systematiken i stort. Det gäller att tydliggöra och

synliggöra alla olika delar, inte bara kommunens eller PBL:s roll utan hela samhällsplaneringen i ett mycket vidare perspektiv.

De här diskussionerna har börjat. Det tycker vi är väldigt positivt. Vi ser intresserat fram emot att man tittar exempelvis på riksintresssystemets utformning, avgränsning och tillämpning. Där tror vi att man har väldigt mycket att hämta i det som har påbörjats och förhoppningsvis fortsätter.

Anders Sjelvgren, Boverket: Vi har ju också bostadsförsörjningslagen, och den tror jag fyller den funktion den har. Den skapar ett bra underlag för kommunerna. Men precis som kommunerna säger, speciellt de små, behöver de mer vägledning. Det är inte en fråga för civilutskottet, utan det ser vi som en fråga för oss på Boverket. Vi behöver bli bättre på att vägleda den målgruppen, som har ett helt annat behov.

Jag tror att man kanske ska låta den lagstiftningen vara och i stället försöka jobba med frågan hur vi tillskapar bättre förutsättningar i befintligt bestånd. Vi har lämnat förslag på ombyggnadsregler – jag tror att det är en jätte viktig fråga hur vi ska kunna bygga om befintliga fastigheter utan att gå för långt, en fråga som civilutskottet kan behandla. Det är ett område som jag tror kan vara viktigt för tillskapande. Det som är byggt är billigt att bygga om, om man inte ska ha nybyggnadskrav rätt över.

Om vi sedan går över till plan- och bygglagen är det precis som SKR säger: I hela planeringssystemet finns det väldigt mycket att göra, och mycket av det har vi hört om här. Vi blandar en planeringsidé där man avväger med stoppstrukturer, och det blir inte så bra när de kombineras. Man tappar bort syftet. Detta tror jag att man behöver försöka få någon vettigare ordning på.

Sedan är det komplext. Vissa saker är ju EU-reglerade, och då måste vi hantera dem på det sättet. Men jag tror absolut att man kan göra mycket för att förbättra detta.

Vi har ju också jobbat med nationellt ramverk inom Miljömålsrådet. Där kan vi se att de statliga underlagen, exempelvis till riksintressen, är väldigt svåra att lägga på varandra för att få en bild av hur det ser ut. Vi har rätt mycket att göra också i staten för att bli bättre. Det gäller ju inte civilutskottet utan kanske snarare regeringen, men jag tror att en viktig fråga är vad vi kan göra inom nuvarande system. Att ändra lagstiftning tar ju tid, och vissa av de här sakerna måste vi bli mycket snabbare på här och nu. Då tror jag att det handlar om den typen av åtgärder: Hur kan vi rätta till ett antal saker som kanske skapar gnissel i vårt system? Staten måste bli mycket mer tydlig i hur den agerar.

Roger Hedlund (SD): Herr ordförande! Jag skulle vilja ställa samma fråga till Länsstyrelsen i Värmlands län. Det är en region med närmare 290 000 invånare och 16 kommuner, så länsstyrelsen där får verkligen jobba med mindre kommuner. Vad skulle man kunna göra för att stötta kommunerna i att genomföra lagstiftningen så att önskad effekt uppstår, framför allt när det gäller bostadsförsörjningslagen och en enklare planprocess?

Magnus Ahlstrand, Länsstyrelsen i Värmlands län: Tack så mycket för frågan!

Det är precis som du säger: Vi är 16 kommuner, en stor kommun och 15 betydligt mindre. De mindre kommunerna pekar på precis de problem som har förts fram här i dag. Både bostadsförsörjningslagen och planbestämmelserna är väldigt starkt anpassade för växande kommuner överlag. Dessa kommuner har i många fall ganska små egna resurser, och vi känner att det krävs mycket stöd från vår sida i planeringsarbetet.

Vi har inte bara en granskande roll utan också en rådgivande roll gentemot kommunerna, och den blir väldigt påtaglig när det gäller de små kommunerna. Där får vi många gånger en näst intill bollplanksliknande arbetsuppgift. Det gäller då att fundera väldigt mycket på var gränsen går för vår rådgivande roll, så att den inte kommer i klammeri med vår prövande roll. Det är en ibland lite svår avvägning att göra.

Men som sagt: Stöd till de mindre kommunerna behövs. Det behövs kanske förenklingar i lagstiftning och i förordningar som gynnar dessa kommuner. Framför allt tror jag att det behövs ett synsätt när man jobbar med lagstiftning och förordningar där man tittar på de mindre kommunernas behov i större utsträckning än vad man kanske hittills har gjort.

David Josefsson (M): Herr ordförande! Jag tackar för väldigt intressanta dragningar.

Det finns en massa frågor man vill ställa, framför allt kring detta med att ledtiderna ständigt ökar. Jag tänkte dock ställa en lite mer specifik fråga som vi inte riktigt har varit inne på.

I kapitlet om en enklare planprocess lyfts det fram att det är väldigt stor skillnad mellan kommuner som har en kommunal lantmäterimyndighet och kommuner som inte har det i hur man upplever att lantmäteri- och fastighetsbildningsverksamheten fungerar. Det vore intressant att höra vad SKR, som ju representerar kommunerna, säger om det, men kanske också någon reflektion från Lantmäteriet.

Åsa Wedmalm, Sveriges Kommuner och Regioner: Vi har också noterat siffrorna i rapporten. SKR har redan tidigare i olika skrivelser poängterat att syftet med KLM är just att effektivisera både fastighetsbildningen och planprocessen eftersom man ser att de utgör samhällsbyggnadsprocessen. De hänger ihop och är inte isolerade händelser.

De skillnader vi kan se är väl egentligen att man hos de kommunala lantmäterimyndigheterna i stor utsträckning har behållit det samarbete med de olika förvaltningarna som Lantmäteriet nog har dragit ned på, bland annat gentemot handläggningstiderna i den övriga förrättningsverksamheten. Det gäller säkert andra uppdrag också, men det får effekter på planprocessen och de ledtider som finns där.

Det vi kan se är att de kommunala lantmäterimyndigheterna fortsätter vara den aktiva spelare som kommunerna efterfrågar. Det är också det vi kan se i resultatet: De är väldigt nöjda med att ha en sådan aktiv spelare.

Vi har också sett, vill jag passa på att säga, att planerna blir mer och mer komplexa, vilket ytterligare stärker slutsatsen att vi behöver samarbeta både på kommunal nivå och på statlig nivå. Vi behöver samarbeta med varandra, och vi behöver skapa förutsättningar för att man ska kunna göra det. Att vi jobbar så framgent tror jag är en viktig del i detta arbete.

Arwid Dahlberg, Lantmäteriet: Tack för frågan! Vad gäller skillnaden mellan SLM och KLM gör vi, som jag sa i mitt anförande, de delar vi kan och har skyldighet att göra inom ramen för vårt anslag. Vi har också öppnat upp för annan rådgivning i uppdragsverksamheten. Sedan skulle det vara intressant att borra mer i skillnaden, och det kan vi fortsätta att göra. Vi ser fram emot konstruktiva dialoger med kommunerna, något vi redan har i många frågor.

Vad gäller förrätningsverksamheten är handläggningstiderna ganska likvärdiga mellan det statliga lantmäteriet och de kommunala lantmäterimyndigheterna. Det visar bland annat den nyckeltalsrapport som släpps årligen.

David Josefsson (M): Det är också ett antal kommuner här. Jag vet inte om någon av de enskilda kommunerna skulle vilja svara på eller kommentera frågan.

Michael Ahnfeldt, Falu kommun: Vi ligger inne med en ansökan om att få inrätta en kommunal lantmäterimyndighet. Det är för att vi delar bilden i bland annat den här rapporten men också i Statskontorets utredning från 2017. Lantmäteriet är en väldigt tydlig del i samhällsprocessen, och vi har ett behov av att samverka och rådgöra med lantmätare under vår planprocess.

Detta ser vi fungerar effektivt i de kommunala lantmäterimyndigheterna. Allting visar på kortare tid, effektivare process och lägre kostnad, men också på att kvaliteten inte är sämre utan snarare bättre.

Lantmäteri är fortfarande något som kräver lokalkännedom. Vi tror på att ha lantmäteriet nära och lokalt.

Henrik Levin, Göteborgs kommun: Vi är väldigt nöjda med att ha ett kommunalt lantmäteri och har haft det under lång tid. Jag kan framför allt vittna om möjligheterna att se våra processer tillsammans och att dela information om var man ligger i olika ärenden. Det kan gälla de enskilda ärendenas processgång, så att lantmäteriet ser ungefär vilken bulk det är som hanteras inom den kommunala planmyndigheten, och även att den kommunala planmyndigheten kan informera om vart kommunen är på väg och vilka geografier det kommunala lantmäteriet kan vara förberett på för att därmed

kunna förbereda förrättningsverksamheten. Jag ser bara fördelar med det samarbete som vi har.

Ordföranden: Nu tar jag ordet som representant för Vänsterpartiet. Jag har en fråga till Boverket.

Kommunerna vittnar i rapporten om bristande resurser, kompetens och stöd i deras arbete med bostadsförsörjning och planering. Vilka ytterligare verktyg, i form av statliga resurser eller förändring i ert mandat, anser Boverket behövs för att ni effektivt ska kunna stötta och vid behov styra de kommuner som konsekvent inte lever upp till bostadsförsörjningslagen?

Anders Sjelvgren, Boverket: Vi har följt utvecklingen när det gäller vad kommunerna specifikt pekar på. Som jag sa tidigare kommer vi att utöka vår vägledning. Vi tror mycket på vägledning, och vi ser också i svaren att man uppskattar vägledningen.

Dock har vi problem med framför allt små och svaga kommuner, och där kommer vi att utveckla vägledningen. Det är vårt viktigaste verktyg än så länge, snarare än tillsyn: att öka förståelsen och förutsättningarna. Vi behöver bättre förstå förutsättningarna hos de svaga kommunerna och möta dem med rätt vägledning. Det är vad vi satsar på just nu.

Ordföranden: Jag ställer en följdfråga, som riktas till de kommuner som är representerade här. Det vore bra om Malmö kommun kunde svara, men de andra kommunerna kan också svara.

Rapporten pekar på att planeringskapacitet och markpolitik varierar mycket mellan kommunerna och att detta påverkar möjligheten att bygga hyresrätter för allmännyttan. Hur arbetar ni för att säkerställa en långsiktig aktiv markpolitik som producerar hyresrätter och socialt hållbara bostäder? Vilka hinder ser ni i ert eget arbete som ni anser att staten behöver hjälpa er att lösa?

Malin Rizell, Malmö kommun: Malmö stad har under många år jobbat med ett bostadsförsörjningsprogram, och vi jobbar nu med att bli mycket tydligare med att formulera mål, vad som är våra utmaningar och hur vi kan ha en handlingsplan för att gå i rätt riktning mot målen.

I Malmö stad handlar det framför allt om att gå in i en befintlig stad och skapa förutsättningar för bostäder, det vill säga att förtäta och utveckla i områden – även det befintliga beståndet. Vår största utmaning är att i det befintliga beståndet bibehålla bostäder med låg hyra, att tillgodose personer som blir vräkt, framför allt utifrån barnets perspektiv, hantera vräkt familjer, och tillgodose en bostad för socialt utsatta grupper med låg inkomst.

Vi tittar på vad som är kommunens verktyg och vad vi har rådighet över, vad vårt kommunala bostadsbolag kan göra samt beroendet av privata aktörer

i det befintliga beståndet. Vidare finns ett behov av statligt stöd för att få ned kostnaderna för boendet.

Torkel Kjellman, Stockholms kommun: Jag kan inte överblicka allt eftersom en del av frågorna hanteras mycket på den sociala sidan av kommunen. Stockholm har ett förhållandevis stort eget markinnehav, och där jobbar vi utifrån markanvisningspolicy och kommunala uppdrag för förvaltningen av det kapitalet, utifrån kommunens mål för markanvisningar och annat för att aktörer som kan jobba på det sättet och som man anser bidrar till målen ska kunna utveckla projekt. Sedan jobbar vi mer aktivt med kommunkoncernen där de allmännyttiga bostadsföretagen finns för att utveckla koncept för att hålla ned hyresnivåer och fortfarande uppfylla samtliga krav för att skapa attraktiva bostäder med överkomliga hyror. Det är främst de verktygen vi arbetar med.

Birgitta Larsson, Norrbottens Kommuner: Jag är här i egenskap av ordförande för Norrbottens Kommuner.

Ordföranden undrade vad vi behöver för bostadsbyggandet.

I Norrbotten finns flera av de stora industrisatsningarna som sker här, nu och framöver. Det kommer att krävas ett oerhört stort tillskott av bostäder. När det gäller investeringarna pratar vi om motsvarande flera hundra miljarder kronor.

Detta innebär att vi kommer att behöva ett stort tillskott av bostäder. Trots det ökade behovet av bostäder visar länsstyrelsens bostadsmarknadsanalys för 2025 en fortsatt inbromsning av ordinarie bostadsbyggande. Påbörjade lägenheter i flerbostadshus har minskat det senaste året med 28 procent jämfört med föregående år och för småhus med 6 procent.

Vi tror att antalet färdigställda lägenheter kan bli färre än vad statistiken anger eftersom projekt snabbt kan ställas in på dagens osäkra bostadsmarknad.

De viktigaste orsakerna som vi ser till det negativa bostadsmarknadsläget är höga produktionskostnader, ökad risk för byggherrar och finansörer samt minskad efterfrågan på grund av kostnaderna. Vi ser också att en konsekvens av borttagandet av investeringsstödet för bostäder är försämrade möjligheter till bostadsbyggande.

Vad behöver vi? Ja, vi behöver statlig delaktighet och riskdelning. Det krävs för att bostadsbyggandet ska möta de stora samhällsbehoven i norra Sverige. Det kan inte vara så att de små kommunerna själva ska stå för detta. Det här är ett gemensamt åtagande på alla nivåer, från stat till region och lokalt.

Regeringens initiativ med statliga kreditgarantier och tillskott till Norrlandsfonden är högst välkommet, men det är bara en del av lösningen. En statlig hyresförlustgaranti bör införas.

I Norrbotten är byggkostnaderna ofta högre än taknivån på 40 000 kronor per kvadratmeter, exempelvis i Malmfälten. Lägg därtill Malmfältstillägget på grund av den höga investeringstakten.

Vi anser att statliga kreditgarantier bör anpassas till lokala byggkostnader, och incitament för bostadsbyggande bör införas snarast.

Ordföranden: Jag uppmanar er att vara korta och koncisa så att alla kan få ordet.

Alireza Akhondi (C): Jag vänder mig till den som känner sig manad.

3 procent av Svea rike är bebyggt. För de 3 procenten behöver vi 1 470 riksintressen. I någon kommun sa ett kommunalråd att där finns 16 gällande riksintressen samtidigt: strandskyddet, kulturmiljölagen, plan- och bygglagen. Snart behöver vi planer för planerna.

Hur säkerställer vi att detta inte sväller bortom all rimlighet? Ledtiderna är enorma. Kostnaderna för att hantera formalia sticker iväg. Bostadsförsörjningslag i all ära, men när det finns en årsredovisningslag som tvingar små kommuner att skriva av värdet på en gång går kalkylerna inte ihop. Vi kan inte ha motstridig lagstiftning.

Johan Elgh, Skaraborgs kommunalförbund: Vi är 15 kommuner som samverkar i Skaraborg, för att samarbeta på ett bättre sätt. Det är förhållandevis små kommuner.

Så länge vi har många riksintressen och utmanande målkonflikter är det viktigt att vi möts på en bra nivå. Då har vi valt att samverka för att möta länsstyrelse och andra för att hitta rätt i dialogerna. Det skapar en bra trygghet, vilket är svårt för de mindre kommunerna att skapa enskilt.

Jag tror att man kan använda det arbetssättet även i diskussionerna om lantmäteri. Det är väl ett sätt att ändå hantera rådande lagstiftning och avvägningar, det vill säga att hitta vägar framåt tillsammans.

Birgitta Larsson, Norrbottens Kommuner: Jag är här i dag för att representera Norrbottens Kommuner. Vi gör mycket. Vi är 14 kommuner i Norrbotten, och kommunerna tar flertalet egna initiativ. Men vi har också samverkansformer; exempelvis har LKAB och Gällivare kommun antagit en avsiktsförklaring om bostäder och attraktiva samhällen. Vi samverkar med länsstyrelsen och bostadsmarknadens aktörer i en styrgrupp för ökat bostadsbyggande i Norrbotten.

I Luleå kommun finns ett pilotprojekt – Merbo. Kommunförbundet Norrbottens Kommuner samordnar nätverk med samhällsbyggnadschefer för att hantera gemensamma utmaningar och få ett erfarenhetsutbyte. Vi gör mycket mer också.

Anders Sjelvgren, Boverket: Det var mycket på en och samma gång.

Följande är min egen tolkning. När vi införde riksintressesystemet hade det varit en stor expansion, och sedan lugnade samhället ned sig. Sedan infördes ett system. Det är inget planeringssystem. Myndigheter gör anspråk utan att myndigheter fattar beslut om ett anspråk. Det finns inget system för att se om något är rimligt, tillräckligt stort eller stort. Bara det skapar inte bra förutsättningar. Det är därför vi menar att riksintressesystemet behöver reformeras, men man kan inom redan rådande system komma en viss bit på väg.

Överlag har vi kommit från en tid när vi trodde att det mesta var färdigt till en tid när vi på grund av det geopolitiska läget behöver ta tillbaka produktion till Sverige. Det finns beredskapsfrågor och fler utvecklingsfrågor. Vi har inte skapat system som kan hantera dem på ett bra sätt. Vi är i behov av stora förändringar för att bli mer framåtlutade och lösa de utmaningar som finns framåt. Vi kan inte annat än att hålla med om att det råder en orimlig struktur. Jag håller med.

Henrik Levin, Göteborgs kommun: Vi är inne på samma linje som Boverket. I grund och botten tillkom riksintressena samtidigt som staten lade ut planeringsansvaret på kommunsektorn.

Som kommunanställd är jag förstas övertygad om att det är min lokala politik som bäst ser vad som är rätt avvägning för Göteborgssamhället, men på riksnivå kan man som politiker möjligen fundera över vilket förtroende man har för kommunerna att faktiskt avgöra vad som är bäst lokal användning av mark och vatten och se över riksintressena utifrån det perspektivet. Om man nu tycker det, kan man ställa frågan till kommunerna, eller till sig själv, vad man behöver av sina kollegor på den kommunala nivån för att våga dela ut det förtroendet till den lokala nivån som krävs för avvägandena.

Kristina Isacson, Sveriges Kommuner och Regioner: Vi var inne på det tidigare, nämligen att riksintressena är oerhört svårhanterliga redan i dag. Det är ett läge som vi redan befinner oss i. Både Boverket och kommunerna är inne på att de enskilda myndigheterna ser till sitt uppdrag och gör sina anspråk lite oberoende av varandra. Man får ett system som inte riktigt sitter ihop. Staten blir inte ensad.

Så länge systemet går ut på att man staplar värdefulla saker på varandra kommer det inte att fungera. Vi brukar säga att fysisk planering aldrig kan vara en uteslutningsmetod utan att det ska vara en planeringsmetod. Man måste kunna välja mellan saker. Man kan inte lägga intressen ovanpå varandra och se var det finns en ledig fläck. Det finns inga lediga fläckar i dag. När systemet ser ut så måste man reformera det och göra något nytt. Det finns viktiga intressen, och de ska värnas, men det måste ske på ett annat sätt än i dag.

Alireza Akhondi (C): Vi hinner inte adressera de makroekonomiska frågorna som i mångt och mycket styr utvecklingen. Jag har i stället en rak fråga till de tre storstadskommunerna. Vi debatterade i går frågan om barnvräkningar. Stockholm, Göteborg och Malmö pekades ut särskilt i den debatten. Jag skulle vilja höra hur det är möjligt att vi i dag, snart 2026, fortfarande har barnvräkningar, trots att politikens andemening är glasklar från riksdagens sida.

Torkel Kjellman, Stockholms kommun: Jag måste tyvärr svara att jag inte är tillräckligt insatt i den frågan. Det är ingenting som planeras på stadsbyggnadskontoret i Stockholm, så jag vågar tyvärr inte svara.

Henrik Levin, Göteborgs kommun: Det är väl lite samma sak här. Jag vet inte riktigt hur de uppstår. Det jag kan säga är att vi jobbar aktivt för att mitigera vräkningarna genom att på olika sätt snabbt hitta tillfälliga boenden. Jag håller med om att det inte är en tillfyllest lösning för de barn som tvingas byta hem ofta.

Malin Rizell, Malmö kommun: Det blir tyvärr på samma linje. Jag sitter inte med kompetens i frågan, mer än att vi tittar på frågan i bostadsförsörjningsprogrammet. Då handlar det framför allt om hur socialförvaltningen ska ta sig an frågan när de har blivit vräkt. Men då har vräkningen redan skett. Tyvärr har jag inte svar på frågan.

Larry Söder (KD): Jag är intresserad av den diskussion vi hade tidigare. Antalet utredningar i ärendena har ökat drastiskt. Den som adresserar frågan tydligast är Naturvårdsverket. Man har hänvisat till ett samarbete med SKR. Från talarstolen hävdas att antalet utredningar inte behöver diskuteras utan att det ska vara fråga om rätt utredningar. Frågorna i utredningarna ska adresseras på ett bättre sätt.

Är kommunerna tveksamma till vilka utredningar de behöver göra så att de gör fler utredningar än vad som behövs? Vad är själva cloun i detta? Kan Naturvårdsverket utveckla denna fråga lite grann?

Nanna Wikholm, Naturvårdsverket: Vi har haft en diskussion med utgångspunkt i utredningar som SKR har gjort – Göteborgs stad beskrev detta – om hur utredningar görs, också för att bli klokare.

Rätt antal utredningar beror på vilken plats det handlar om och att utredningar görs med utgångspunkt i vad som behövs. Det kan handla om hur klimatanpassningsarbetet påverkar platsen eller om det finns viktiga arter på den platsen. Det är viktigt att utredningarna är träffsäkra så att man får en god planering och en god livsmiljö där man bygger.

Vi pratar om dessa frågor för att vi är nyfikna. Vi vill också ha en effektiv process för att bygga bra livsmiljöer.

Vi behöver också jobba så att vi lyssnar på er och andra. Vi hör då att utredningar ibland görs för utredningens skull, för att riskminimera och så vidare. Det är ju inte syftet, utan de ska utgöra bra beslutsunderlag.

Larry Söder (KD): Vi kan fortsätta vår dialog, tycker jag. Det är som du säger, nämligen att kommunerna gör en extra utredning för att vara säkra på att länsstyrelsen inte ska ge dem på fingrarna.

Den dialog SKR för borde landa i varje kommuns knä med en avvägning; de här utredningarna behövs för vår miljö. Finns det en dialog så att man försöker få fram informationen till kommunerna? Jag håller med dig om att rätt utredningar ska göras. Varje utredning kostar ju pengar, men givetvis ska de utredningar som behövs göras. Förstår du min tanke?

Nanna Wikholm, Naturvårdsverket: Vi fortsätter gärna den diskussionen.

Precis som Anders sa tidigare handlar det om att bra vägledningar kan vara ett sätt att bena i detta. Vår roll är lite indirekt i stadsbyggnadsprocessen, oftast ansvarig för en del lagstiftning som länsstyrelser tar vidare. Vi pekar på vilka kartläggningar som kan göras i ett översiktsplanarbete, grönplanering och så vidare. Var finns material? Den typen av kommunstöd.

Vi har gärna en dialog med SKR. Vi har träffat dem några gånger, och jag känner Kristina. Men det är inte så att vi har en pågående dialog varje dag. Det skulle vi säkert gärna ha – och med er.

Amanda Palmstierna (MP): Ordförande! Jag vill ställa frågor om kopplingen mellan miljöbalken och plan- och bygglagen och de ökade utredningskraven.

Jag vill tacka för en bra rapport och intressanta reflektioner och frågor.

När det gäller att underlätta för att få till en bättre process mellan plan- och bygglagen och miljöbalken har jag i dag hört att det behövs vägledningar, nationellt och regionalt, och det behövs en bättre samordning av statliga intressen på nationell nivå och regional nivå. Det är viktigt med en tidig och proaktiv planeringsdialog. Det är sådana slutsatser jag tycker att man har kommit fram till tidigare också.

Jag vill fråga Naturvårdsverket och Länsstyrelsen i Västerbottens län vad som behövs för att vi ska komma loss ordentligt och ta kliv framåt så att vi kommer någonstans när det gäller vägledning, samordning och proaktiv planeringsdialog.

Elin Olsson, Länsstyrelsen i Västerbottens län: Jag tackar för frågan.

Precis som rapporten tar upp har det varit en generationsväxling i länsstyrelserna och i kommunerna, och de behöver hitta ett självförtroende i att hantera en komplex fråga tillsammans. Det är ett lärande och en utveckling

som inte gynnas av att pressa på med tajta resurser eller skarpa tidsgränser där man inte hittar varandra. Vi har hört från kommunsidan om vikten av att det finns utrymme och forum där de komplexa frågorna kan diskuteras.

I det sammanhanget ser jag en tendens till juridifiering av PBL-processen som gör att det blir svartvitt, det vill säga att miljöbalkslogiken präglas alltmer av att frågorna avgörs av domstol snarare än att vi på länsstyrelserna, som har i uppgift att sammanväga och se mer komplexa frågor, får möjlighet att avgöra. Då blir vi alla i systemet räddhågsna, och vi försöker riskminimera. Vår vägledning bygger ibland på att vi rådger kommunerna att de behöver motivera tydligare, för att om ärendet överklagas ska det inte falla i nästa instans. Vi är alla måna om att det inte blir förgävesplanering. Mycket rådgivning handlar om att undvika dessa frågor om ärendet går vidare till nästa instans. Det är inte för vår skull, utan vi anser att något ska hålla i nästa instans.

Vi har understrukit att det inte alltid handlar om att använda konsultstöd. Där ser vi också en utveckling att förutom juridifiering får vi en konsultifiering med mycket utredningsresurser. Man skickar för säkerhets skull i väg sida upp och sida ned till konsulter. Vi livnär oerhört stora mängder konsulter. Jag har inget emot det, men det är kanske något annat som egentligen behövs. En del av detta skulle med en enkel förklaring från en kommunal ekolog eller kommunal tjänsteman kunna uttryckas så att vi från länsstyrelsen och högre instans kan känna oss trygga med att vi har besparat kommunen en lång och gedigen utredningsbörda.

Det är fråga om dialog, att våga lite mer och göra mer in-house på kommunerna utan att lägga ut allt på konsult. Det är en resursfråga att sköta det in-house. Dessa frågor är komplexa, men det handlar om att hantera frågorna lite närmare kroppen.

Nanna Wikholm, Naturvårdsverket: Vad bra att jag lät Elin prata först. Det är precis vad det handlar om. Det viktigaste är att länsstyrelsen har möjlighet och utrymme att ta sin viktiga roll att väga de statliga intressena mot allmänna intressen i processen och ge ett tidigt stöd från början. Det är nyckeln. De har den rollen, och de gör den alldeles utmärkt på många ställen.

Jag vill ändå kommentera kopplingen till miljöbalken och svartvitt. Jag känner igen en hel del av det vi pratar om men inte fullständigt. När jag pratar med mina kollegor som jobbar med artskydd berättar de att det ofta handlar mer om utformning än att säga fullständigt nej till en plan, det vill säga att göra anpassningar för de arter som finns på platsen. Det är samma sak med riksintressesystemet, det vill säga att göra avpassningar och se till att hantera de riksintressen som finns på platsen. För min del handlar det om friluftsliv, så att det finns trivsamma miljöer där man kan röra sig.

Vi kan jobba med vägledningsarbetet. Det är också bra att ha en dialog, vilka typer av frågor är det man behöver se över. Man ska ha en dialog i första hand med länsstyrelsen och även med andra, så att man kan använda vägledningarna och att de svarar på de frågor som behövs.

Amanda Palmstierna (MP): Jag skulle gärna vilja höra vad Boverket och Länsstyrelsen i Stockholms län har att säga om vägledning, proaktiv och tidig dialog samt samordning. Jag tänker även på storstadsperspektivet. Hur kan vi komma vidare i frågorna på ett bra vis?

Anders Sjelvgren, Boverket: Elin svarade bra på detta, nämligen att beskriva vad det handlar om. Någonstans blir det en annan typ av process när frågan hamnar i domstol. Mycket av konsultinsatserna handlar om förberedelser. Det låter bättre att ha anlitat en tung konsultfirma för att göra rapporter än att någon in-house har gjort dem. Vi har skapat en struktur som inte är riktigt bra, och det är viktigt att ha det med sig.

Jag har sagt det många gånger, och jag säger det igen, nämligen att jag tycker att länsstyrelsen ska finansieras helt och hållet från regeringen, inte på andra sätt. Det skapar en instabilitet i länsstyrelsen. Vi behöver stabila länsstyrelser som finns på plats i strukturerna.

Det är kanske ett hårt ord, men det är ett ofog med systemet med finansiering av länsstyrelser. Det skapar mindre stabilitet i länsstyrelserna. De är viktiga för dialogen på det lokala planet.

Tatjana Joksimović, Länsstyrelsen i Stockholms län: Jag skulle vilja komplettera Boverkets, Naturvårdsverkets och Länsstyrelsen i Västerbottens läns svar med lite Stockholmsperspektiv.

När det funkar som bäst sitter länsstyrelsen med sina övriga kompetenser och kommunen i fråga med sina olika förvaltningar, det vill säga stadsbyggnad, miljökontoret och en byggaktör, tillsammans tidigt i processen. Det är då vi har de bästa förutsättningarna att se på vad vi vet om platsen, krav utifrån plan- och bygglagen och vilka andra lagstiftningar, miljöbalken, kulturmiljölagen och artskyddsförordningen som är relevanta på platsen. Det räcker inte med bara en träff, särskilt inte i komplexa processer, utan det gäller att hålla kommunen i handen vid behov och även mellan de olika skedena. Beroende på komplexitet behöver man hålla kontakt mellan formella skeden så att planen kan godkännas när den antas i kommunfullmäktige.

Patrik Karlson (L): Herr ordförande! Tack till alla er som är här och svarar med stort engagemang på våra frågor. Jag vänder mig först och främst till Sveriges Allmännytt, som företräder de kommunala bostadsbolagen – en viktig aktör för att förse samhället med bostäder.

Vad anser ni är de största hindren i planprocessen för att få fram bostäder snabbare än vad som är fallet i dag? Delar ni uppfattningen att planeringsarbetet har blivit tyngre med fler utredningar och samråd som förlänger tidsåtgången? Upplever era medlemsföretag att det är svårt att navigera mellan de olika regelverken, till exempel PBL och miljöbalken? Är det så att även bristande vägledning och samordning från statliga myndigheter ibland

bromsar bostadsprojekt? Vad skulle underlätta för er på området att öka takten i bostadsbyggandet? Kan även Byggherrarna ge en kort kommentar?

Per Spolander, Sveriges Allmännyttan: Jag är bostadspolitisk expert på Sveriges Allmännyttan. Vi delar bilden av att planprocessen har blivit mer komplex och tar längre tid. En lösning skulle kunna vara flexibla detaljplaner och flexibla byggregler – att man inte detaljstyr till exempel hur takfoten ska vara utformad. Då går det inte att bygga industriellt till lägre kostnad. Det korta svaret är alltså flexibla detaljplaner.

Danielle Zachrisson, Byggherrarna: Jag håller med om det. En fråga som inte har varit uppe i dag är just detaljplanerna och att de tenderar att bli väldigt detaljerade. Man är helt enkelt inte så flexibel när det gäller själva genomförandet, och det är ett hinder.

I övrigt kan vi bara tillägga att vi är i ett läge där näringslivet vill investera i Sverige. Då behöver alla typer av tillståndprocesser fungera tydligt, förutsägbart och effektivt. De får väldigt gärna också vara enkla och begripliga. Då handlar det, som några varit inne lite på, om attityden kring de här frågorna. Både staten och kommunerna måste se sig själva som möjliggörare i detta. Hur vi i detalj kommer dit kan vi ta en annan gång, när vi har mer tid.

Patrik Karlson (L): Det tycker jag att vi ska ta vid ett annat tillfälle.

Jag hoppar lite, till Skaraborgs kommunalförbund, som representerar flera kommuner och samarbetar regionalt. I uppföljningsrapporten framhålls det att många kommuner skulle vilja se ett större regionalt engagemang i bostadsplaneringen för att underlätta samverkan mellan kommuner. Det skulle vara intressant att lite kort höra hur ni samarbetar kring den frågan och vilka ytterligare verktyg och förändringar som utifrån ert perspektiv skulle behövas för en bättre regional samordning i bostadsfrågorna.

Hanna Asp, Skaraborgs kommunalförbund: Tack för frågan! Vi är som sagt ett förbund som samlar 15 kommuner i en delregion av Västra Götaland. Det finns fyra sådana hos oss. Det är kommunala politiker som styr oss, vår verksamhet och det vi gör. Det är jätteviktigt i de här frågorna, märker vi. Vi har större framgång eftersom det är kommunal mark vi pratar om. Detta är något som stärker oss jättemycket.

Vi jobbar ungefär som regionen gör när det gäller utvecklingsfrågorna, men med närmare koppling till våra kommuner. Vi har med oss en av samhällsbyggnadscheferna i dag. Vi samlas i nätverk med alla de här kommunerna och jobbar på i dessa frågor.

Det här tror jag också är ett bra exempel på detta med proaktivitet, som har nämnts i dag. Vi kan föra samtal med till exempel länsstyrelsen på ett helt annat sätt när vi gör det tillsammans. Det är väldigt viktigt för oss.

Sedan hade du en följdfråga som jag kanske missade.

Patrik Karlson (L): Jag frågade om ni ser ett behov av ytterligare verktyg, förändrad lagstiftning eller annat på området för att få den här samordningen att fungera ännu bättre.

Johan Elgh, Skaraborgs kommunalförbund: Det skulle kunna vara att förenkla dialogytorna för att hantera vägvalen och att det inte blir etta eller nolla när det gäller PBL. Vi vill fortsätta att ha vägvalsdiskussionen öppen mellan parter. Om vi kan möta de statliga intressena på en annan nivå när vi samlar oss blir det ett tryggare samtal. Samlar vi 15 kommuner ser vi också ett större perspektiv i samtalet. Om länsstyrelsen möter en enskild kommun är det kanske svårt. Det blir en motpol i stället för att man hittar gemensamma vägval.

Att utgå från det kommunala planmonopolet men ändå lyfta sig i volym för att hantera kompetens och hantera dialogerna tror jag är en organisatorisk del av det hela.

Ordföranden: Tack så jättemycket! Det här har varit väldigt intressant. Som ni ser går tiden. Era inspel, synpunkter och perspektiv har varit fantastiskt bra. Jag tror att alla har fått möjligheten att säga något utom företrädaren för Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. Om du vill säga något får du 60 sekunder på dig, om det är okej.

Anders Edstam, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap: Detta är frågor som delvis tangerar våra. Jag känner igen väldigt mycket när det gäller de små kommunernas problematik inom våra ansvarsområden. Vi trycker mycket på att boosta just samverkan mellan kommuner.

Jag känner också igen svårigheterna. När vi tar fram vägledningar från statliga myndigheter är det faktiskt de som är svagast som använder dem minst. De som redan kan dem ganska bra har lättast att använda dem. Där har vi alltså ett stort ansvar från statliga myndigheters sida.

Ordföranden: Mycket bra – stort ansvar! Det har vi alla.

Innan jag lämnar över vill jag bara säga att vi som riksdagsledamöter och som utskott är väldigt glada. Det är väldigt viktigt för oss att ibland träffa relevanta aktörer som er för att diskutera de här sakerna och utbyta erfarenheter, perspektiv och synpunkter.

Det görs ganska många utredningar. Vi stiftar ganska många lagar, och vi genomför många reformer, ofta för att skapa bättre förutsättningar. Men världen är inte stagnant; den förändras hela tiden. Därför är det bra att med jämna mellanrum se över de lagar som vi stiftar här och reformer som vi vill ska genomföras – försöka granska dem, se till att vi följer upp dem och använda uppföljningsverktygen, som vi har gjort den här gången, för att titta på om lagstiftningarna är ändamålsenliga, om de fortfarande är aktuella och om de används som det var tänkt från början.

Det är därför vi har den här rapporten, för att visa just det. Ni är en väldigt viktig del av detta, och jag är väldigt tacksam över att ni tog er tid att komma hit. Det här är en dialog mellan politiker och samhället. Ni bär en väldigt viktig del av samhällsfunktionen för att skapa bättre förutsättningar, inte minst när det gäller bostadsförsörjningen. Bostaden är inte vad som helst, utan den är en mänsklig rättighet. Alla ska ha möjlighet att ha någonstans bo. Med detta sagt vill jag lämna ordet till vice ordföranden.

Vice ordföranden: Jag är Mikael Eskilandersson från Sverigedemokraterna, vice ordförande i civilutskottet. Även jag vill tacka alla som har medverkat här i dag. Stort tack till er inbjudna gäster, tack till våra ledamöter och även stort tack till vår kanslipersonal, som har gjort den här dagen möjlig. Det har varit en mycket intressant förmiddag.

För oss som politiker är det mycket värdefullt att få ta del av era kommentarer och erfarenheter när det gäller de tre riksdagsbeslut som utskottet i dag har följt upp. Vi tar med oss detta i vårt fortsatta arbete framöver. Dagens sammanträde sätter punkt för uppföljningsgruppens och utskottets arbete med detta uppföljningsprojekt. Även jag vill tacka uppföljningsgruppens ledamöter och tjänstemän på riksdagens utrednings- och forskningssekretariat för arbetet med rapporten.

Avslutningsvis vill jag påminna om att det som har sagts under sammanträdet har tagits upp stenografiskt och kommer att publiceras i en rapport från riksdagen. Sammanträdet har också spelats in, och det går att se det i efterhand på riksdagen.se.

Därmed förklarar jag sammanträdet för avslutat.

BILAGA

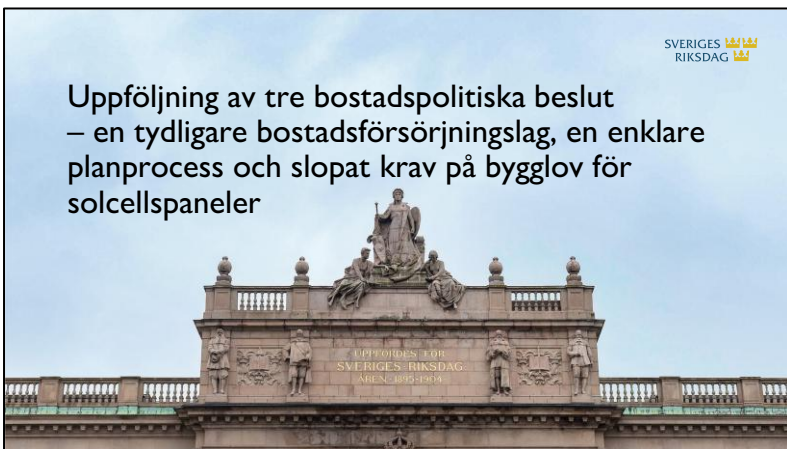
Bildpresentation från sammanträdet

Civilutskottets offentliga
sammanträde om uppföljningen
av tre bostadspolitiska beslut
den 11 december 2025

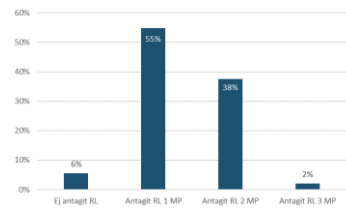
Uppföljning av tre bostadspolitiska beslut
– en tydligare bostadsförsörjningslag, en enklare
planprocess och slopat krav på bygglov för
solcellspaneler

SVERIGES
RIKSDAG

	En tydligare lag om kommunernas BF-ansvar (jan 2014)	En enklare planprocess (jan 2015)	Bygglövsbefrielse av solceller (aug 2018)
a) Följer kommunernas riktlinjer för BF lagens krav?	Dokumentgranskning av ca 400 riktlinjer för BF		
b) Har planprocessen blivit mer effektiv i de delar som berörs av lagändringarna?		Statistik, kommunenkät och intervjuer	
c) Hur uppfattar kommunerna att berörda myndigheter uppfyller sina åtaganden?	Kommunenkat och intervjuer (16 st.)	Kommunenkat och intervjuer (18 st.)	
d) Hur har utvecklingen av solcellsanläggningar sett ut över tid, och skiljer den sig mellan olika typer av kommuner?			Statistik

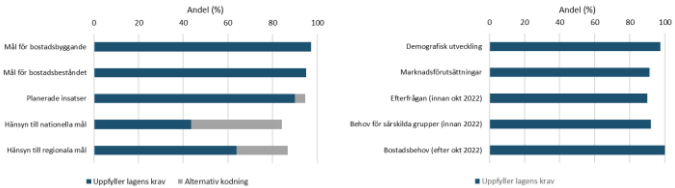
Följer kommunernas riktlinjer för BF lagens krav?

Källa: Kommunernas riktlinjer för BF 2014–2024

- Få kommuner har antagit riktlinjer alla mandatperioder.
- Men arbete pågår i (minst) 36 % av kommunerna.
- En hög andel har giltighetstider på över 4 år.

Riktlinjernas innehåll

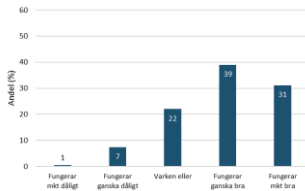

Källa: Kommunernas riktlinjer för BF 2014–2024

Hur uppfattar kommunerna att berörda myndigheter uppfyller sina åtaganden?

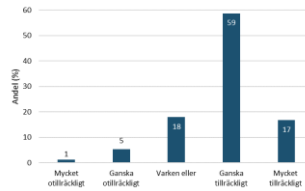
SVERIGES
RIKSDAG

Samarbete med Länsstyrelsen

Källa: Kommunenkät om bostadsförsörjning

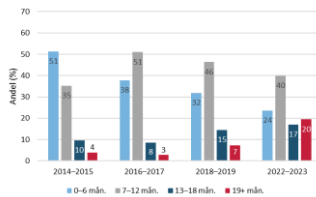
Boverkets stöd

Har planprocessen blivit mer effektiv?

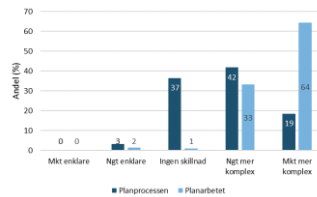
SVERIGES
RIKSDAG

Tidsåtgång samråd till antagande

Källa: SKR

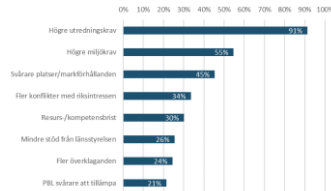
Komplexitet

Källa: Kommunenkät om planarbete

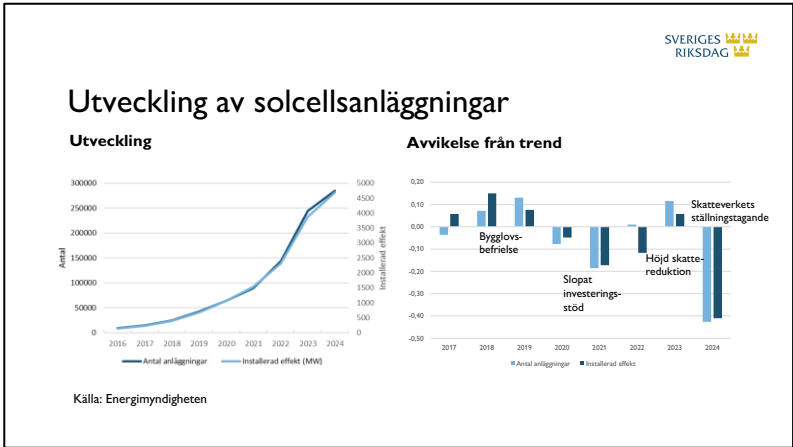
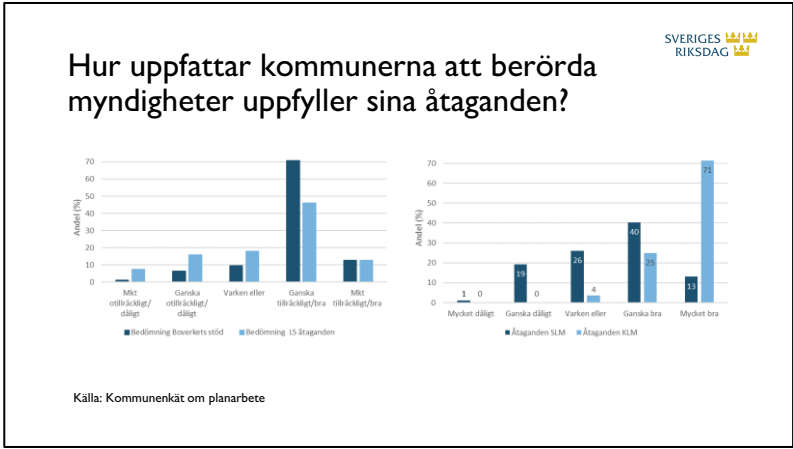
Angivna skäl till ökad komplexitet

SVERIGES
RIKSDAG

Källa: Kommunenkät om planarbete

- Högre utredningskrav hänger ihop med högre miljökrav och att man bygger på svårare platser.
- Andra orsaker till högre krav är förändrad praxis och en förskjutning från bygglovsskedet till planprocessen.
- Få anger PBL som ett problem, men frekventa lagändringar försvarar.

Civilutskottets offentliga sammanträde om uppföljningen av
tre bostadspolitiska beslut den 11 december 2025

SVERIGES RIKSDAG

2023/24:RFR1	FINANSUTSKOTTET Öppen utfrågning om den aktuella penningpolitiken den 17 oktober 2023
2023/24:RFR2	SOCIALUTSKOTTET Offentlig utfrågning om nationell högspecialiserad vård
2023/24:RFR3	CIVILUTSKOTTET Offentligt sammanträde om vårdnad, boende och umgänge vid våld i familjen.
2023/24:RFR4	NÄRINGSUTSKOTTET Näringsutskottets offentliga sammanträde om energilagring
2023/24:RFR5	TRAFIKUTSKOTTET Offentligt sammanträde om artificiell intelligens (AI)
2023/24:RFR6	SOCIALUTSKOTTET Offentligt sammanträde om reformen av EU:s läkemedelslagstiftning
2023/24:RFR7	TRAFIKUTSKOTTET Planera laddinfrastruktur för vägtrafik – en kunskapsöversikt
2023/24:RFR8	FINANSUTSKOTTET Den demokratiska granskningen av centralbanker – En forskningsöversikt
2023/24:RFR9	CIVILUTSKOTTET Offentligt sammanträde – Hur säkerställer vi ett bostadsbyggande som möter behov och efterfrågan i hela landet?
2023/24:RFR10	FINANSUTSKOTTET Offentligt sammanträde om finansiell stabilitet i en osäker omvärld – hur påverkas Sverige?
2023/24: RFR11	MILJÖ- OCH JORDBRUKSUTSKOTTET Utvärdering av förädlingsindustrin och detaljhandeln för livsmedel
2023/24: RFR12	TRAFIKUTSKOTTET Offentligt sammanträde om trafikens elektrifiering
2023/24: RFR13	FINANSUTSKOTTET Riksbankens årsredovisning 2023 och den aktuella penningpolitiken
2023/24: RFR14	SOCIALUTSKOTTET Offentligt sammanträde om civilt försvar och krisberedskap inom hälso- och sjukvården
2023/24:RFR15	FINANSUTSKOTTET Svensk penningpolitik 2023
2023/24:RFR16	NÄRINGSUTSKOTTET Näringsutskottets offentliga sammanträde om en forsknings- och innovationspolitik för ett konkurrenskraftigt näringsliv
2023/24:RFR17	FINANSUTSKOTTET Offentligt sammanträde om Finanspolitiska rådets rapport, Svensk finanspolitik 2024

RAPPORTER FRÅN RIKSDAGEN		2023/24
2023/24:RFR18	FINANSUTSKOTTET Offentligt sammanträde med utfrågning av Riksbankens direktion om penningpolitiken 2023	
2023/24:RFR19	CIVILUTSKOTTET Offentligt sammanträde om överskuldsättning	

2024/25:RFR1	SOCIALFÖRSÄKRINGSUTSKOTTET Arbetslivsinriktad rehabilitering för sjukskrivna med stressrelaterad ohälsa – en utvärdering
2024/25:RFR2	FINANSUTSKOTTET Offentligt sammanträde med utfrågning av Riksbankens direktion om penningpolitiken 2024
2024/25:RFR3	FÖRSVARsutskottet Uppföljning av det civila försvaret – erfarenheter från tre beredskapssektorer
2024/25:RFR4	FINANSUTSKOTTET Finansutskottets offentliga sammanträde om finansiering av ny kärnkraft
2024/25:RFR5	NÄRINGSUTSKOTTET Näringsutskottets offentliga sammanträde om företag som brottsverktyg
2024/25:RFR6	CIVILUTSKOTTET Civilutskottets offentliga sammanträde om civilt försvar
2024/25:RFR7	FINANSUTSKOTTET Offentligt sammanträde med utfrågning av Finansiella stabilitetsrådet
2024/25:RFR8	ARBETSMARKNADSUTSKOTTET Arbetsmarknadsutskottets offentliga sammanträde om läget på arbetsmarknaden och arbetslösheten
2024/25:RFR9	FINANSUTSKOTTET Offentligt sammanträde om Riksbankens årsredovisning 2024 och den aktuella penningpolitiken
2024/25:RFR10	TRAFIKUTSKOTTET Offentligt sammanträde om det civila försvaret och transporter
2024/25:RFR11	SOCIALUTSKOTTET En utvärdering av delar av beslutsprocessen för nationell högspecialiserad vård
2024/25:RFR12	SOCIALFÖRSÄKRINGSUTSKOTTET Offentligt sammanträde om arbetslivsinriktad rehabilitering för sjukskrivna med stressrelaterad ohälsa
2024/25:RFR13	FINANSUTSKOTTET Svensk penningpolitik 2024
2024/25:RFR14	FINANSUTSKOTTET Offentligt sammanträde om Finanspolitiska rådets rapport Svensk finanspolitik 2025
2024/25:RFR15	FÖRSVARsutskottet Försvarsutskottets offentliga sammanträde om civilt försvar
2024/25:RFR16	FINANSUTSKOTTET Offentligt sammanträde med utfrågning av Riksbankens direktion om penningpolitiken 2024

RAPPORTER FRÅN RIKSDAGEN		2024/25
2024/25:RFR17	NÄRINGSUTSKOTTET	
	Näringsutskottets offentliga sammanträde om näringslivets roll för att stärka det svenska totalförsvaret	
2024/25:RFR18	SOCIALUTSKOTTET	
	Offentligt sammanträde om utvärdering av delar av beslutsprocessen för nationell högspecialiserad vård	

2025/26:RFR1	CIVILUTSKOTTET Offentligt sammanträde om e-handeln och konsumenterna
2025/26:RFR2	CIVILUTSKOTTET Uppföljning av tre bostadspolitiska beslut – en tydligare bostads försörjningslag, en enklare planprocess och slopat krav på bygglov för solcellspaneler
2025/26:RFR3	SOCIALUTSKOTTET Offentligt sammanträde om den nya socialtjänstlagen – så förebygger vi brottslighet
2025/26:RFR4	FINANSUTSKOTTET Offentligt sammanträde med utfrågning av Riksbankens direktion om penningpolitiken 2025
2025/26:RFR5	UTBILDNINGS- OCH KULTURUTSKOTTEN Utbildnings- och kulturutskottens offentliga sammanträde om läsning
2025/26:RFR6	KULTURUTSKOTTET Kunskapsöversikt om dataspel och brädspel
2025/26:RFR7	FINANSUTSKOTTET Offentligt sammanträde med utfrågning av Finansiella stabilitetsrådet
2025/26:RFR8	FINANSUTSKOTTET Engelsk version: Riksbank Evaluation, 2015–2024 Svensk version: Utvärdering av Riksbankens penningpolitik 2015–2024

SVERIGES
RIKSDAG

Beställningar: Ordermottagningen riksdagstryck, 100 12 Stockholm
telefon: 08-786 58 10, e-post: order.riksdagstryck@riksdagen.se
Tidigare utgivna rapporter: www.riksdagen.se under Dokument & lagar